2700
D.Verona BRATEȘ
Str. PRUNDULUI 37
BRAȘOV

Anul IV, Nr. 91 — 8 pagini 6 lei — Duminică, 27 Februarie 1944

BUCOVINA LITERARĂ

Redacția și Administrația
Cernăuți, str. General Mircescu Nr. 8
Telefon: 23.10

Suplimentul duminical al ziarului „Bucovina"
Prim redactor: George Drumur

Abonamente:
1 an 300 lei, 6 luni 150 lei
Pentru instituții dublu

M E S A J

pe urmele poeziei

de GEORGE TODORAN

Concepția grandioasă de viață ce însuflețește întreagă producție greacă literară și artistică, mărturisește un moment poetic.

Și totuși spiritul antic, așa cum se manifestă în toată producția creatoare, în forma sa clasică, este una din cele mai înalte culmi, pe care le-a atins spiritul omenesc.

Simțământul tragic, venit de departe din Orient, își găsește plinătatea și limpezimea în conștiința greacă, atât în mit cât și în legendă, dar mai ales în expresiunea tipică a dorului poetic.

Frica de mister, spaima fizică, trecând în transformarea sa prin concepția unei fatalități oarbe, grecul a limpezit-o preschimbând-o treptat în înțelegerea unei imuabile legalități universale, sublimând-o în fine, până la clarviziunea unei misiuni creatoare de artă și destin.

Pregătirea la această transfigurare, trecând prin purificarea tipului de om spre care tindea, a desăvârșit-o în mare parte poezia, începând cu Iliada și Odisseia lui Homer.

Tipul de om, așa cum îl crează epopeea homerică, dela prima aruncătură de ochiu, îți arată că nu e altceva, decât o măsură statornicită de poezie, pentru omul istoric și proectarea lui anticipată peste veacuri, în chipurile multiple a unei umanități, care nu va rămâne numai idealul culturii antice, ci va fi însăși imaginea dorului poetic, a omului așa cum îl visează culturile europene ulterioare.

Nietzsche în cartea sa „Originea tragediei", desvoltă această teză indirect, făcând paralela între zeul armonic al artelor plastice statice, și zeul inspirației profunde dinamice.

Dyonisos, acest zeu tulburător, nu trebuie luat însă ca o personificare strictă a unui dor exclusiv grecesc. Icoana lui pornită din Orient, a străbătut Thracia și a cucerit Grecia. Și pe măsură ce-și lepăda caracteristicele sale sălbatice, magicianul și iluzionistul, devine creator.

Convoiul său înfricoșător, se preschimbă în alai triumfal de inspirație și putere creatoare. Descătușarea delirantă și sălbatecă a instinctelor, se face acum libertate a iluziei creatoare.

Și misterul odată cucerit, dă iscoditorului grec, cultul nou, a zeului tulburărilor sufletești, din care răsare inspirația artistică cea mai formidabilă forță a antichității.

Pătrunzând astfel cu atenție în arta grecească pe urmele poeziei, ne vom întâlni cu o serie întreagă de caracteristice, dintre care cea mai isbitoare este fără îndoială **concepția tragică** a vieții ca fruct I. a luptei între individ și destin pregătind progresul și II. a punerii problemei omului ca om, de sine răspunzător.

Astfel un Eschyl deschizătorul de orizonturi dela Eleusis măreț și neîndurător poet lucrând pe registru zeesc, caută și clădește în opera sa o lume de valori, plătind-o cu vieața și răspunderea celui ce îndrăznește tot:

Vestit-ai casei mele 'n plin lumina
Strălucitoare zi, din neagra noapte
(Cântecul Atossei)

Este interesant cum totuși poezia sa, de înaltă factură și inegalabile frumuseți a fost pusă pe prim plan abea de unii esteți ai veacului al XIX-lea prin poema tragică „Perșii". Desigur aceasta fiind mai aproape de noi ca definire europeană a patriotismului și a naționalismului.

Dar unde frumusețile sale lirice aproape fără asemănare? Dar înalta ținută filosofică a căutării sensurilor mari? Dar respirația adâncă [illegible] Unde?

Cât privește pe Sofocle cu limba sa de miere și ambrozie, cu perfecțiunea sa artistică, eliberatoare și registrul său nobil omenesc, în care poezia te fură ducându-te până la rafinamentul psihologic, este desigur veriga de sudură trainică a aceluiaș splendid moment poetic, stâlp de cultură și artă în veac.

A fi sau a nu fi om? Iată întrebarea chinuitoare a poeziei antice pusă de Eschyl în gura lui Oreste ce a vrut să domine spiritul peste instinct, și transmisă lui Oedip prin Sofocle.

Fără să urmărim cristalizarea acestor preocupări și sensuri mari de poezie de-a lungul veacurilor, vrem doar să-i sesizăm filonul adânc, de bază pe care s'a împletit, așa zisul mit, care în ultimă analiză nu e alteeva decât problema veșnicului om, având ca pretext întâlnirea omului cu misterul.

Cât privește confruntarea și lupta, e desigur, imaginea plastică a poetului pentru a desemna întâlnirea a două culturi și soarta lor deosebită.

Sufletul grecului a știut să exprime mai limpede ceeace a simțit, findcă viziunea lui era viziunea unui ideal, ales anume înalt.

Numai astfel ne putem explica cum pentru acelaș păcat (de-a face binele) trebuie să-și primească pedeapsa atât „Prometheu" a lui Eschyl dela zei, cât și „Antigona" lui Sofocle dela oameni.

In fața acestei frumusețe și drum spre idealul suprem, prin suferință, poetul antic face apel la forțele omului, cerându-i un suflet gata de sacrificiu, pentru marea eliberare.

Și în toată această luptă titanică spre cucerirea idealului, nu arare poezia mustește în urcuș, când omul, bietul om, oscilează privind înnapoi:

O soare, când vei vedea pământul,
pământul sfânt,
Unde am primit lumina zilei,
înfrânează-ți hamurile de aur
(Ayax)

Dar totuși atitudinea fiorului tragic a frumuseții trecând prin toate gamele binelui și a suferinței purificatoare, prin sinfonia rezonanțelor pe care le trezește în poet, ajunge să devină putere creatoare și hotărîtoare de destin.

Privită în această zare spirituală, vieața în concepția ei tragică în haina poeziei și a marei arte, și numai pe această verticală vom putea înțelege acest mesaj — pe urmele poeziei — care ne vine ca un refren a unei atitudini metafizice eroice.

Ajunși la acest punct al conștiinței de sine, poezia împrumută vieții extrema luciditate a spiritului, și gestul suprem al marlor semne de întrebare, ca în neîntrecutul cânt al Antigonei — profilul cel mai înalt femenin, și tipul cel mai ideal de om, făurit de poezie:

Eu m'am născut spre a iubi
cu altă lume
Nu spre a uri cu aceasta,
[illegible]

Este poate o cale lungă dela această concepție grandioasă de vieață la **prezent**. Să fie oare tot așa de departe dela poezia de azi la cea antică?

Ar fi riscant desigur să facem deadreptul această afirmație.

Trecând însă cu dragoste de adevăr, pe urmele poeziei, vom observa că nu lipsa de poezie frumoasă a prezentului față de antichitate am putea-o invoca, ci cu totul alte caracteristice.

Să fie oare concepția de vieață? După simptomele sociale la suprafață s'ar părea și aici că nu.

Și totuși, analizând poezia și preocupările poeziei de azi, mai bine zis lipsa totală aproape, de preocupări a multei poezii ce se scrie oricum, de dragul doar de-a face poezie, s'ar putea trage concluzii grele.

Ar fi desigur aici locul discuțiilor asupra artei cu multele sale teorii, asupra libertății poeziei și a independenței sale, peste care trecem lăsând-o pentru alt capitol.

Ținem însă înainte de încheiere să facem această remarcă.

Epocile de cultură cu tot entuziasmul lor creator, se pare că îmbătrânesc și ele odată cu oamenii, ca o dovadă a concepției tragice a vieții.

Iată de unde nevoia unui Euripide sau Aristofan, care au datoria să portretizeze în opera lor chipul de om a unei vremi să zicem mai banale.

Și astfel vin timpuri când în fața giganților poeți, cari lucrând pe registru zeesc și pe cel nobil omenesc, prezentul sterp și laș, pune pitici pe catarige, cu coif de tinichea, care făcând tot felul de tumbe, aruncă cu noroi în curatul obraz al artei, căutând a-și face loc repede la nemurire.

Este de sigur și acesta tot un moment poetic.

VIS FRANT

de DIM. I. PACURARIU

Trenul pufăe nerăbdător pe nări. Un şuerat lung străbate prin beznă şi se infige în suflete. Peronul a rămas. Din când în când mai trece vreun întârziat, târându-şi bagajul greoiu, ca nişte botfori uriaşi... „Nu mai vine... nu mai vine", vâjâie gândul lui Dinu... „Trenul pleacă peste trei minute... Vrasăzică, tot e-adevărat că a plecat aseară... Dar, poate a venit şi n'a văzut-o"...

Aleargă disperat spre un vagon... a văzut ceva la lumina unui felinar... Dar nu.. nu e ea... Se întoarce spre capătul de sus al peronului... Părul i-a căzut pe faţă, fularul îi fâlfâie în vânt... Il smulge şi îl îndeasă în buzunar...

— Dinu !... Dinu !...

Se întoarce brusc. E pe marginea peronului...

— Lucia !...

— Dinu !...

Ii apucă mânile şi stă aşa nemişcat, tăcut, privind-o, privind-o...

— Vorbeşte, Dinu... Mai este un minut...

— Lucia !...

— Tuu...

— Te-am aşteptat mult... Credeam că n'ai să vii... Credeam că ai plecat...

— Dinu.. Dinu.. Dinu...

Un şuerat lung despică noaptea ca un cuţit, vărsând umbrele în suflete...

— Auzi !... Porneşte, Dinu... porneşte !...

— Aici, Lucia, vagonul din faţă...

Urcă inainte pe scări... De sus întinde mâna şi o saltă pe ea... Trenul porneşte...

— Dinu !.. Dinu.. coboară !..

— Aveam să-ţi spun atâtea...

— Am întârziat... Scrie-mi, Dinule.. Să-mi scrii...

Peronul a dispărut. Dinu sare de pe scări şi cade în genunchi, pe o linie... Se ridică şi rămâne cu privirea în gol... Uruitul se pierde în noapte... De undeva, în spate, dincolo de gară, un alt şuerat străbate prin beznă, sinistru... Se trezeşte... Porneşte încet... In lungul peronului, un felinar înfăşurat în hârtie albastră străjue pustiul... Intr'un colţ, pe o bancă cineva sforăie prelung... O uşă se deschide undeva, izbind tăcerea...

* * *

Au trecut trei săptămâni. Imaginea Luciei a crescut, a umplut toate ungherele din sufletul lui Dinu. Gândurile — reverii interioare—împletesc cea mai curată, mai vrăjită şi mai tristă simfonie : Lucia.

Ii scrie des... Numai ecouri ale sufletului... La şcoală e posomorât şi retras... Lecţiile nu le mai înţelege... Pretutindeni,

aceeaşi melancolie, aceeaşi simfonie vrăjită... Seara porneşte spre pădure... Nu se întoarce acasă decât târziu..."

Eri a primit o scrisoare dela Lucia... Caută şi ea singurătatea. In ora de istorie a plâns... Colegele ei au crezut că din cauza notei... Acasă cântă la pian tot timpul. Totul e pustiu în jurul ei, totul zace învăluit parcă în ceaţă... Sufletul ei pluteşte pe aripile melodiei ţâşnită din fulgerele clapelor... Când aude portiţa scârţâind, tresare brusc... I se pare că vine el. Apoi recade în aceeaşi amorţeală tristă, nespus de tristă....

Dinu citeşte scrisoarea, mângâind, parcă lacom, fiecare cuvânt, fiecare literă... Ce coincidenţă între două suflete...

A cunoscut-o la un bal, în atmosfera banală, ca a tuturor balurilor provinciale. Zâmbetul ei curat şi naiv şi-a întins petale spre sufletul lui. Balul şi-a aruncat haina banală, devenind imaginea pură a celei mai frumoase nopţi, a celor mai frumoase clipe din viaţa lui... Noaptea de atunci !... Dar, mai ales, ultimele clipe când mijeau zorii... Ea se pregătea de plecare...

— Pleci, domnişoară Lucia ?...

L-a privit tăcută, cu o sclipire de melancolie în ochi...

— Vrei să-mi spui „tu" ?..

...Şi s'a roşit. Şi-a plecat privirile ca un copil nevinovat...

— Da.... Şi, mie să-mi spui tot „tu" şi „Dinu"...

— Dinu !...

— Lucia !...

Il privea mereu, cu aceiaşi ochi de copil : trist, trist... I-a luat mâna. Era fierbinte...

— Lucia, dacă m'ai vedea într'o zi, când ieşi dela şcoală, acolo departe unde eşti tu, m'ai recunoaşte ?...

— Sigur că te-aş recunoaşte...

— Şi ce-ai face ?...

— Te-aş trage de urechi...

— Ştrengăriţă !.... De ce ?..

— Pentrucă ar fi o zi mare atunci... ar fi ziua noastră...

De-atunci n'a mai văzut-o decât pe peronul gării în noaptea plecării. Avea de gând să-i spuie atâtea şi... totul a fost aşa de fugitiv... Noaptea aceea întunecoasă, lugubră, cu şuere de tren... Noaptea pustie, sinistră, îi stă ca un pumnal în suflet, alături de cealaltă noapte cu serpentine, confetti şi zâmbetul Luciei...

Lucia... Lucia.. Cine e Lucia ?.. De unde toată această nelinişte, această febră sufletească ?... Visurile fantastice cu harfe care plâng, cu îngeri trişti... De ce, mereu îngeri trişti ?... Dar dacă... O presimţire ca un scrâşnet macabru a fulgerat în sufletul lui Dinu... Dar, nu e absurd... Eri a primit doar scrisoarea dela Lucia, Nu-i spune nicăeri că e bolnavă... E tristă... O letargie similară cu a lui... Il iubeşte... Atât... Şi totuşi, îl obsedează un fragment din altă scrisoare :... „deschid din nou pianul... Te văd tremurând în notele simfoniei lui Beethoven... Şi parcă destinul îşi cască şi mai mult hăul în faţa mea... Destinul crud !... Las pianul şi întind braţele în gol spre tine... Isbucnesc în plâns... De ce ?... e un păcat că ne iubim, Dinule ?"...

Ce înseamnă acest „hău ?"... De ce „destinul crud ?"... Nu i-a spus doar că o iubeşte ? Nu i-a depănat toată starea lui sufletească, nu i-a răscolit toate ungherele sufletului ?... Sau, poate, depărtarea dintre ei, dorul de a-l revedea îi dictează această repulsie faţă de destin...

Va merge neapărat s'o vadă. Trebue.. Işi va cere un concediu dela şcoală şi va pleca... Dar ce motiv să aducă ?... Bolnav ?.. I-a murit cineva ?.. In fine.. va găsi el un motiv...

* * *

Trenul s'a urnit greoi... Dinu a răsuflat, uşurat... Aştepta dela cinci în gară... Trenul trebuia să sosească la şase... A întârziat o jumătate de oră. Tot timpul s'a plimbat nerăbdător pe peron... I se părea că n'o să mai plece, că trenul n'o să vie. I-a scris Luciei cu două zile înainte că soseşte. Acum e mulţumit... Peste două ore ajunge... N'a fost niciodată în oraşul ei, dar ştie că e un oraş frumos aşezat între dealuri. Stă pe calvarul vagonului şi priveşte prin geam întinderea imensă de ogoare răvăşite în toamnă. In fund pe zare, zorii îşi fâlfâie ultimele batiste.. Clăbuci mari de ceaţă plutesc greoi, şerpuitori prin defileul dintre cele două dealuri din stânga. Brusc, trenul a despicat un pâlc de pădure, a trecut fulgerător pe lângă un canton şi acum, scăpat din frân ca un cal nărăvaş, aleargă nebun. Câteva raze scăpate peste digurile zării, înmoaie — pal — fruntea lui Dinu. Apoi, treptat, valuri, valuri rasbat, scăldând culmea dealurilor şi întinderea vastă de ogoare...

Sufletul lui Dinu se pleacă în faţa peisajului.

Niciodată n'a văzut un răsărit de soare mai frumos... Cât de mult ar dori să fie şi Lucia, să contemple amândoi aici în geam acest peisaj matinal... Să-i ia mânile, să fie numai ei doi şi trenul să alerge, să alerge... departe. Dar... Cineva a ieşit dintr'un compartiment trântind uşa... Dinu a trebuit să se dea la o parte pentru a face loc celui cu bagaje... Peste cinci minute se apropie gara... Lucia... Ce va zice când îl va vedea ?... Dacă e pe peron ?... Inima lui Dinu începe să bată tare... O va striga din tren, ea... Dar ce absurdităţi !... Nu va veni... Şade departe de gară... I-a scris doar el să nu vie... ar obosi... E şi prea dimineaţă....

Se uită prin geamul deschis... In fund începe să se contureze gara. Işi pieptănă părul, îşi aşează fularul... Trenul îşi încetinează mersul.. Gara.. gara !.. Lucia !.. O vede bine... Ea este... Şade în marginea peronului... Mică, mică... cu gulerul paltonului ridicat peste urechi, cu mânile ştrengăreşte în buzunar...

— Lucia !...

A trecut prin faţa ei... trenul s'a oprit... Ea aleargă spre el...

— Lucia !...

Sare din tren îmbrâncind pe un domn cu bagaje...

— Dinu !...

Se opreşte în faţa ei, îi pune mânile pe umeri şi rămâne aşa...

— Ce fericit sunt că te văd, Lucia...

— Dinu !...

Il priveşte şi o lacrimă se prelinge din colţul pleoapelor...

— Sunt aşa de fericită că ai venit !... Credeam că n'ai să vii.. credeam că m'ai minţit...N'am dormit toată noaptea... Cum s'a făcut ziuă am fost aici... Dar, hai să plecăm...

— Unde, Lucia ?...

— Oriunde... Unde vrei tu...

Pornesc alături prin mulţimea din gară...

— De ce eşti tristă, Lucia ?...

— Sunt tristă, dar nu acum.. Acum vreau să fiu foarte veselă...

Au ieşit din gară şi s'au îndreptat spre o staţie de tramvai...

— Nu, Lucia... Vreau să mergem pe jos...

* * *

Amurgul şi-a strâns ultimele lumini... Noaptea îşi întinde treptat umbrele... In oraş, sgomot de tramvaie, de maşini... Strigătul vânzătorilor de ziare...

— De ce plângi, Lucia ?...

Mai are o oră până la plecare... Stau pe o bancă în parc, înfăşuraţi în mantaua nopţii...

— Nu-mi spui, Lucia ?...

Ridică ochii împurpuraţi de lacrimi spre el. Apoi, brusc, se aruncă şi îi înlănţuie gâtul cu braţele...

— Nu pleca, Dinule !... Nu pleca !...

— De ce, Lucia ?.. Am stat toată ziua împreună... Mai vin.. Voi veni des..

— Nu, Dinule.. Nu vei veni... nu poţi veni.. Iartă-mă !...

— De ce, Lucia ?.. Voi veni în fiecare Duminică...

— Nu, Dinule... Eu n'o să mai fiu aici...

— Te muţi în alt oraş ?...

— Da, Dinule... Sunt...

— Ce e, Lucia ?...

— Sunt logodită.... Mă căsătoresc...

— Lucia !...

— Iartă-mă, Dinule !... Te iubesc mult !... Aşa a trebuit să fie... Mama a voit... I-am spus că nu-l iubesc... Sunt şi prea tânără... Mai am doi ani până să termin liceul... N'a voit să înţeleagă... Şi-apoi...

— Lucia !...

— Pe el nu-l iubesc...

— E prea crud destinul, Lucia...

— Da, Dinule... E cel mai crud destin... Numai al meu... Aş încerca să mă opun, să lupt, dar nu pot... nu se poate... Spune-mi că n'ai să mă uiţi, Dinule... c'ai să mă iubeşti... totdeauna... Nu mă alunga.. Tu trebue să mă înţelegi.. Eşti bun... Mă gândeam să-ţi spun când ai venit, la gară... nu.... Ai fi plecat, poate, înapoi cu primul tren sau cine ştie... Voiam să fim o zi întreagă împreună... Mi-era aşa de dor să te văd !...

O simte tremurând, cu capul pe umărul lui... E aşa de mică, de sinceră şi de curată !... Ce să-i spuie ?... Ceva se nărue, parcă, în sufletul lui... Abia acum îşi dă seama de senzul viselor cu harfe şi îngeri trişti... Dar trebue să-i spuie ceva Luciei... tăcerea asta e prea grea şi apasă sufletele...

— Lucia...

A tresărit... O melancolie adâncă, pură, îi scânteiază în ochi...

— Lucia, te iubesc mult !...

E mai mult un geamăt... un ultim sunet al unei coarde rupte... Işi dă seama că totul e zadarnic, că nu se poate... Gândurile îi vâjâie ca într'o hrubă pustie... O vede, parcă pe Lucia acolo în suflet, mereu în suflet...

— Lucia, trebue să plec... Pierd trenul...

— Bine. Vin şi eu cu tine la gară...

S'au sculat. Au plecat tăcuţi, prinşi de mână ca doi copii... Pe peronul gării se opresc... Trenul pleacă peste câteva minute... Aceeaşi noapte întunecoasă, sinistră, ca şi atunci, când a plecat Lucia... Aceeaşi locomotivă pufăind pe nări...

— Când e nunta, Lucia ?...

— Peste două săptămâni...

— Voi mai veni, poate, să te văd până atunci... E atât de stranie întâmplarea asta încât îmi vine să cred că totul n'a fost decât un vis. De ce a trebuit să ne cunoaştem, Lucia ?... Totul ar fi fost, poate, altfel dacă nu mă întâlneai...

— De ce vorbeşti aşa, Dinule ?... Trebuia să te întâlnesc... Dacă nu acum, mai

târziu... Eu n'am iubit pe nimeni...

Aşteptam pe cineva... pe Dinu... Te purtam în suflet înainte de a te vedea... Poate vorbesc prostii... nu mai ştiu... Sunt însă sigură că pe altcineva nu voi iubi în viaţă....

— Eşti tânără, Lucia..

— Şi-l iubesc pe Dinu.. numai pe el...

Trenul şueră. Câţiva de pe peron se reped spre vagoane...

— Plec, Lucia...

— Să nu mă uiţi, Dinule... Duminică te aştept tot aici... Te rog mult !... Spune-mi că vii... Făgădueşte-mi... Te roagă Lucia !...

...Il ţine de mâni... Intre genele ridicate spre el, inundate, stărue ca un erou glasul sufletului...

— Vin Lucia... Nici tu să nu mă uiţi.. O sărută şi dispare pe culoarul vagonului...

Trenul se urneşte încet, ca o râmă...

T. Maiorescu, după unele noui izvoare

După apariția celor trei volume de „Insemnări zilnice" ale lui Maiorescu, publicate de d. I. A. Rădulescu-Pogoneanu, imaginea pe care o aveam despre temperamentul și viața criticului *junimist* a fost mult revizuită. Distinsul și academicul Maiorescu a câștigat prin evidențierea celorlalte nuanțe sufletești: prietenie, dragoste, disperare etc., de care era socotit ca fiind lipsit criticul rece, logicianul stringent.

In *Convorbiri Literare* (An. LXXVII. No. 1. Ianuarie 1944) neobositul cercetător al trecutului literar românesc și în special al „Junimei", d. I. E. Torontiu ne aduce și în acest număr prețioase noui izvoare de cunoaștere mai amplă a lui T. Maiorescu. E vorba de un ciclu de zece scrisori adresate de Maiorescu contesei *Olga Coronini* cum și două dela ea pentru Maiorescu din anul 1858. Scrisorile sunt păstrate în copii făcute de Maiorescu, sub titlul: II. Appendix zu: Ein Fragment aus meiner jugend, 1858". Dl. Torouțiu caracterizează aceste epistole între cei doi tineri că ar constitui „mai degrabă un început de roman juvenil-wertherian, în formă literară epistolară, pentru expunerea ideilor filosofice, sociale și politice ale copilului minune *Titu Maiorescu*, la tulburata și tulburătoarea vârstă de 16, 18 ani". (14).

Desigur că partea de roman wertherian trebuie s'o completăm cu lectura *Insemnărilor zilnice*, așa cum face d. Torouțiu, unde se pot urmări fluctuațiunile sentimentale ale tânărului Maiorescu pentru Olga Coronini, căreia îi preda se pare că nu numai desenul (Ins. zil. I, 39 la data de 13 Mai st. n. 1856) dar, după cum reiese din grava și doctorala lor corespondență, și logica și filosofia. Ceea ce ne dovedește încă odată precocitatea tânărului de 16—18 ani. Pentru formația politică a viitorului ministru *junimist*, e demnă de notat afirmația din 1858: „Monarhia absolută este absurditate abusivă; însă libertatea absolută, cu care se avântă republicanii roșii, este absurditate ridicolă". (41). Este atitudinea a echilibrului între antiteze" a lui Eliade: „Urăsc tirania, dar mi-e frică de anarhie", cum și a spiritului critic ponderat al lui Kogălniceanu, Russo, C. Negruzzi. De altfel Maiorescu vorbește singur de „firea mea rigidă și cumpănită", (42) iar în alt loc, se socotește drept un „moderat". (46).

S'a spus despre Maiorescu, și nu fără oarecare dreptate, că a fost un vulgarizator al filosofiei și nu un creator original. Acest adevăr era în concordanță cu concepția lui despre știință: „Dacă știința se îndepărtează de omenire nu valorează nimic. De ce înveți? Dacă nu pentru binele oamenilor sau dintr'un egoism nebun, dacă înveți pentru oameni și nu pentru binele lor înseamnă vanitate". (47). Deci nu știință pentru știință, așa cum ar fi făcut, poate, rămânând în Germania, ci știința pusă în serviciul patriei, așa cum făcuse și Ion Ghica și Odobescu și Maiorescu... Căci spune, mai departe, Maiorescu: „Acesta este lucrul mare cu adevărat: a scoate din sine cu plină conștiință adevărul etern și a-l introduce în viață". (47).

De altfel scrisorile de mai sus nu-s decât un mic fragment dintr'o serie de manuscrise, pe care d. Torouțiu le deține dela fiica lui Maiorescu, D-na Livia de Dymza, și anume 9 volume denumite „Epistolarium" cuprinzând numai scrisori și un alt volum cuprinzând *scheletul* cursurilor universitare. Toate acestea vor forma 10—12 volume, pe care ni le promite d. Torouțiu și care vor aduce vaste completări alături de *„Insemnările zilnice"* publicate de d. I. A. Rădulescu-Pogoreanu și ajunse acum la al treilea volum (Introducerea acestui volum este publicat tot în acest număr al Convorbirilor lit. împreună cu o scrisoare a lui Maiorescu adresată lui Șt. Cocoveanu din care se vede minuțiozitatea criticului nostru).

Despre echilibrul clasic al lui Maiorescu ne vorbește el însuși în niște „Aforisme etice, estetice și critice" din manuscrisele publicate tot de d. I. E Torouțiu (Conv. lit. 1943, No. 5—6): „In privința desăvârșirei cel mai greu e să merești sănătoasa cale de mijloc. Pe deoparte ea este o însușire așa de necesară pentru ori ce lucru temeinic, încât înveți a o prețui cu atât mai mult cu cât devii mai matur". (p. 425).

Oricâte zbuciumări sufletești se vădesc mai ales în primele două volume de „Insemnări zilnice" și mai cu seamă în epoca neînțelegerilor și a divorțului de Clara, prima lui soție, Maiorescu și-a atins idealul echilibrului după a doua căsătorie cu Anna Rosetti.

AUREL VASILIU

Profesorul Carpius

de Apolo Bolohan

(Continuare din numărul trecut)

A doua zi, în clasa VI B lecția de latină începe la opt, cu o preciziune clasică. Carpius intră, solemn ca deobicei. O tăcere apăsătoare stăpânea greu. Numai elevul Teodoride aștepta înfrigurat, desfășurarea evenimentelor. De bună seamă că profesorul se va descărca pe el și-l va face de batjocura colegilor, pentrucă soră-sa îi comunicase, încă din ajun, că intervenția n'a reușit.

— Mă miră, este primul meu eșec în materie de intervenții pe lângă bărbați! Toate mi-au reușit până acuma. Și erau chestiuni mult mai grele. Se privi cu o oarecare sfială în oglindă, temându-se că nu cumva anii să-i fi răpit farmecul de femee bine.

Carpius își desvoltă lecția după calapodul de totdeauna. Chemă la lecție pe câțiva, îi întrebă dacă au „vocabularul" cu cuvinte, apoi perfectul compus a lui ferro, trecu la traducerea textului din Virgiliu și să pregătea să explice mai departe lecția cea nouă, ba chiar intră în amănuntele ei, când se opri brusc.

— Să vie afară Teodoxide.

Elevului i se păru că abea și întinde marginile peste tot peretele și că harta Europei prinde să se miște. Trebuia totuși să se supună. Fie ce-o fi!

— Construcția lui „și" o cunoști, acum?

Ai învățat latina? De nu, mai bine spune adevărat și treci la loc.

— Am învățat.

— Oi fi învățat altceva, dar nu latină!

Elevul nu mai răspunse nimic. Simția că profesorul se pregătește să-l sâcâie mai altfel ca întotdeauna. Un sentiment de nesfârșită disperare prindea stăpânire din ce în ce mai accentuat în sufletul său de adolescent. Incearcă totuși să se salveze printr'o dialectică de circumstanță. Bâigui câteva vorbe, însă nu putea să oprească repetarea lor, repetare care intări bă-

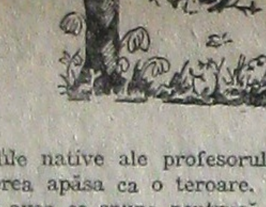

nuelile native ale profesorului. In clasa tăcerea apăsa ca o teroare. In sfârșit nu mai avea ce spune pentrucă nu era sigur și rămase cu ochii încruntați, parcă sforțându-se să-și aducă aminte de construcția lui, și pe care o bănuia că s'a ascuns undeva în subconștient.

— Treci la loc, învață latina, și nu-mi trimite busturi, interveni Carpius posac.

Până la sfârșitul orei gândurile se abătură care de care mai stranii. Il muncea de mult demonul obsedant al răzbunării. Carpius, nu era om, sau dacă era, era o creațiune pernicioasă pentru societatea omenească. De bună seamă că atâtea generații plăpânde n'ar mai suferi martiriul orelor de latină, al corigențelor și anilor pierduți, dublați aproape în fiecare clasă în care preda el.

Cum aș scapa de el? De mutat la alt liceu nici vorbă pentrucă, e titular. Nici nu se îmbolnăvește, pentrucă e de o sănătate herculiană. Examina toate posibilitățile dar nu găsi nici o soluție convenabilă.

Prin fereastra dinspre stradă norii își trimeteau umbrele cari se înbrățișau cu gândurile lui negre, ca vestitorii furtunii care păreau că amenință turnul primăriei.

Anul trecut m'a lăsat, acum de bună seamă că o să mă lase corigent, iar la corigență... Intâmplă-se ce s'o întâmpla! Carpius trebue să moară! Il impușc cu revolverul căpitanului pe urmă îmi fac și mie seama. Ce contează o viață chinuită și inutilă..

Acasă uimi cu muțenia pe toți. Gândurile negre se îmbulzeau satanic să-i intre în suflet. Nimeni nu izbuti să-i le citească. Nu mâncă aproape nimic, deși coana Alexandra, maică-sa îi pregătise mâncările lui favorite.

După amiază nu-și găsea loc, deabinelea, deși se chinuia să nu-și trădeze zbuciumul. Să se ducă numai ei din sufragerie ca să nu mă vadă că iau revolverul.

Simulă că-și pregătește cărțile, ca să-și prepare lecțiile pentru a doua zi, așteptând momentul ca să rămână singur. Numai căpităneasa rămăsese în cameră. Ce dracu nu mai iese...

Profită de câteva clipe când dânsa își luase un ziar, plictisită. Insfârșit! Cu mișcătoase precauții trase sertarul dela biroul căpitanului și-și vârâ revolverul în buzunar. Apoi își reluă locul dela masă. și se prefăcu că studiază foarte preocupat.

Planul atacului începea să se schițeze din ce în ce mai precizat în tumultul gândurilor, ca imaginea de pe o placă fotografică în timpul developării. Și gândul că trebuia să-l înlăture din cursa vieții pe Carpius, răpuse pe celelalte. Trebuie să răzbun generațiile chinuite și martirizate de robotul Carpius! Ce contează viața pentru mine. In definitiv sunt minor și justiția de bună seamă că mă va achita, numai să mă prindă. Un sentiment de frică îl stăpâni deodată. Și dacă mă vor prinde..., Nu se poate, îl impușc, și pe urmă fug. Pe unde locuește el rar când mai vezi pe cineva, străzile sunt deșarte, și... am dispărut la colț, sau sar într'o grădină.

Se îmbrăcă în grabă, pretextând că la cinci are lecția de gimnastică.

— De ce nu-ți ai pantofii de gimnastică, întrebă soră-sa?

— N'am nevoe. Pe astăzi sunt scutit. Dar totuși trebue să fiu prezent.

Pe stradă, gândurile îi se liniștiră ca apele unui lac după furtună. Bat la ușă, mă chiamă înăuntru, scot revolverul și fără să-i dau răgaz trag în el ca într'un câine... ca într'un câine turbat. Un zâmbet diabolic de satisfacție îi aprinse obrajii palizi. Iși aduse aminte că cetise undeva că tiranul moare ca un tiran. El, va răsplăti tiranul pentru suferințele generațiilor.... Pe urmă va dispare, va trece frontiera într'o noapte cu lună aprinsă ca obrajii de fecioară, la cel dintâi sărut.

Coti, pentru cea din urmă oră, pe strada unde locuia Carpius. Stradă singuratecă, pe care pătrățelele pavajului se clatinau misterios sub tălpile lui grele. Nimeni nu se vedea împrejur. Doar tăcerea mergea la braț cu soarele, prin fața unei grădini cu pomi îmbătrâniți.

Intră furiș, într'o grădiniță calmă, care înfrunta fațada casei gătită cu vie salbatecă, în care mișunau umbrele. Bătăile inimii insistară neregulat. Trebue să fie acasă! La ora asta n'are unde să se ducă. Ii cunosc eu felul de viață. Din nou își roti privirile neincrezător. Nime. Bătu cu putere în ușa de stejar spălăcit. A! uite are și sonerie. Sună scurt și așteptă, încordat.

Auzi zgomot de pași siguri, cari înaintau ritmic, ca la defilare. Ușa se deschise larg, schelălăind. Carpius îl scruta calm, cu privirile.

— Intră.

Profesorul se întoarse și-și lasă elevul să-l urmeze.

— Ce vrei? Ce vânt te aduce?

Teodoride cu mâna dreaptă în buzunarul dela vestonul uniformei kaki strângea cu putere mânerul armei ucigașe. Pe frunte vinele se arătară insistent iar sângele se grămădi în tâmple cu putere telurică.

Nu se gândea la nimic. Buboane de sudoare curgeau din isvoare nevăzute.

— Vreau să vă impușc!

— Și ai revolver? Arată-l! rosti Carpius ca și cum l-ar fi întrebat de o construcție de sintaxă latină. Ochii semănau glacial parcă vifore din iernile nordice.

Copleșit de calmul profesorului, elevul ezită câteva clipe. Il privi mirat, dar liniștea îl înspăimântă, ca putere de dincolo de lumi. Trase încet revolverul din buzunar.

— Acesta este!

— Frumoasă piesă, dar e cam ruginit, continuă, placid, Carpius, examinând meticulos arma. Eu am unul mai bun. E automat, un rablă cu butoi. Uite-l! Și ce dorință mai ai?

Elevul nu mai văzu nimic din conturile obiectelor din cameră. Totul îi se părea nemărginit. Un haos fără început și fără sfârșit. Nu putu îngăima nici o vorbă.

— Ei ce dorință mai ai? Dar bagă-ți porcăria în buzunar!

In sfârșit se reculese. Totuși nu știa ce să facă. Să fugă? Profesorul ar fi putut să-l rețină.

— Nu mai am nici o dorință. Să mă iertați numai de gestul meu nebunesc, șopti resemnat.

— N'are importanță. Mai bine învăța latina decât să faci copilării. In clasa șasea, nu te prind asemenea mofturi. Și tiu că ești băiat deștept de altfel.

— Mi-am distrus viitorul! Mi-am rătăcit mințile!

— N'avea nici o grijă. Fleacuri. Invață latina. Și se îndreptă spre ușă. Pleacă acum, îți spun, și învață latina, accentuă Carpius, plictisit.

Ca un câine bătut, Teodoride păși șovăelnic, spre ușă. O deschise fără să-și

dea seama. Afară amurgul îl aștepta în grădină.

* * *

Ca deobiceiu, a doua zi, la lecție de latină elevul Teodoride, n'a știut construcția lui „și", și a fost notat în carnet, cu nota doi.

Omul în fața furtunii

de AUREL TUDOR

— Tu!

Venise și rândul ca My să spună acelaș cuvânt în acelaș ton de reproș și totodată de mângâiere.

— E minunată asta.

— Cine, clocuceanca mea de pe Hermangasse?

— Ihî!

— Iți place?

— Mult.

— S'o rețin pentru noi sau pot s'o vând?

— Tu!

Acelaș tu venise pentru a doua oară pe buzele My-ei. Dar dupăce gândi un moment, zise.

— Poți s'o vinzi. Și-așa e desculță. Ii trebuie o pereche de ciorapi de lână.

Acum îi veni rândul lui să roșească și să spună acelaș „tu" al reproșului mângâietor. Când își reveni, îi zise:

— Uite. Aici îs o serie de busturi. I-am făcut pe Alecsandri, Eminescu, Creangă, Coșbuc, Caragiale și încă alți câțiva, în afară de studii. Busturile sânt turnate în gips iar studiile sânt săpate de-a dreptul în lemn.

Ce zici? Iți plac?

— A! Nici de data asta nu m'ai uitat, tâlharule!

Onisim se făcu a nu înțelege.

— Cum nu te-am uitat?

— Da bine, ce crezi tu că nu mă pot recunoaște în studiul acela? Tu, șmecher mic.

Primul sărut în atelierul lui a fost lung, lung cât zborul unei comete peste spații intersiderale. Când s'au desmeticit, My a dat din greșală cu mâna peste macheta de lut a unui bust nereușit. Macheta s'a prăbușit pe podele și s'a făcut țăndări — țăndări.

— Cioburile aduc noroc. Rosti sentențios Onisim.

— Dar nu te mai căsătorești șapte ani, completă în glumă My.

— Ascultă, My, astea toate sânt surprizele anunțate în ziar. Ce zici de ele?

— Zic atât că clocuceanca ta a uitat să-și pună ciorapii și pantofii în coșarcă și când va ajunge la podețul de lângă Ițig Teller, n'are să aibă cu ce să se încalțe.

— Nu spun de asta. Te întreb dacă-ți plac.

My dădu din cap în semn de aprobare:

— Ihî!

— Mult?

My a răpuns în acelaș chip.

Buzele îi erau parc'ă o chemare a sărutului. Obrajii îmbujorați spuneau fără să vrea odată cu ochii ei de adâncimi ale zărilor:

„Cât îl iubesc, cât îl iubesc, pe bărbatul acesta care mi-a ascuns atâta vreme adevărata lui viață. Mă iubește și dânsul, de sigur, mult, foarte mult. Dar oare de ce își împarte iubirea cu aceste chipuri de lut, ghips, piatră sau lemn?"

My-ei i s'a părut că tace de-un veac. Trebuia să vorbească.

— Talhar mic, unde-s tablourile?

— Aici. Te interesează?

— De sigur.

Onisim o conduse într'un colț și-i arătă rând pe rând vre-o nouăzeci de pânze înrămate.

Când termină, My îl întrebă:

— Mai ai?

— Voiu expune și o parte din cele făcute la comandă care acum se află la proprietarii lor. Mi-au promis să mi le împrumute.

— Tare frumos. Abia acum înțeleg ce făceai tu până seara târziu, când te urcai în mansardă. Și abia acum îmi explic ce-au însemnat cele două lăzi, pe care le-ai urcat sus, fără să-mi arăți conținutul, și tot acum ce însemnau pachetele cu care dădeai fuga în pod. Dar un lucru. Cine ți-a făcut ramele, că după câte știu, nimeni n'a venit la tine și nici nu-mi pot închipui de unde ai fi luat tu atâta amar de bani câți ți-ar fi cerut înrămarea așa de frumoasă a tablourilor.

— Le-am făcut eu. Când oboseam și nu mai puteam lucra în pictură.

— Talhar încă odată! Abia acum pricep de ce-mi lipseau două ierni de când sântem căsătoriți, tocmai lemnele cele mai frumoase pe care nu mă îndurau să le tai pentru foc.

— Așa?

— Ihî!

Fața îi era mai îmbujorată decât oricând, ochii îi erau un rostogol de vise, iar buzele chemare de cireașă răscoaptă.

El a înțeles-o.

A luat-o în brațe și-a coborît într'o fugă.

S'au trezit vineri dimineață.

My avea cosițele despletite și semăna unei Iele proaspăt ieșită din scorbura ascunsă în miez de pădure, Onisim avea cravată totuși la gât, dar simțea o foame de lup hăituit, și-ar fi fumat zeci de țigări, una după alta.

— Talhar mic, mi-ai furat fraga.

— Vină să ți-o dau înapoi.

— Nu vin, că-mi mai iei una.

— Dar ce? Ai avut două?

Un hohot de râs sănătos s'a rostogolit peste camerele casei lor și Onisim s'a prefăcut că-și caută cravata.

Sărutul a fost iarăși lung, iarăși pătimaș, ca pentru o mare despărțire.

Și unde încep marile necazuri

In pagina doua a unui mare cotidian din Capitală și uitat de Onisim pe masă, My, îmbujorată la față citi:

Expoziția dela Cernăuți a talentatului pictor Onisim Vultor s'a închis, în sfârșit, după a doua prelungire de zece zile solicitată de public și presă.

Incă din primele zile majoritatea lucrărilor expuse purtau fișa „reținut" Au rămas nevândute numai o pânză și un studiu, bust, în lemn, dar și acelea reținute de autor.

Până și statuia țărancei cu coșul pe cap a fost vândută, cu toate că autorul zicea că ține la ea mai mult decât

la toată expoziția. Iată deci un mare succes. Pe când, oare, se va învrednici și Capitala cu o expoziție a d-lui Onisim Vultur? Sperăm să nu treacă mai mult de doi ani.

Menționăm că ambele statui, au fost cumpărate de un muzeu din Capitală, și vom anunța la timp publicului, locul și ziua, când vor putea fi văzute".

My, gândi mai întâi să-i arate lui pasajul citit. Apoi se răsgândi. Era sigur că el citise înainte de a fi adus ziarul acasă. Deși dânsul nu schimbase nimic din atitudinea lui de mai înainte, My simțea totuși o stinghereală neînțeleasă în fața lui.

Simțea că este prea mică în fața acestui titan.

Ar fi vrut să i-o spună și lui. Dar nu știa cum să înceapă vorba. De fapt discutaseră multe probleme în ultima vreme. El trebuia să-și continue neapărat studiile. Aceasta nu se putea face decât la București. Și cum ei nu-i plăcea viața prea tumultuoasă, ar fi dorit să rămână împreună cu părinții și-ar fi trebuit să se despartă pentru tot intervalul de timp cât vor fi durat studiile. Se vor vedea nu mai în vacanțe, care, spre bucuria amândurora, durau trei luni vara, iar de Crăciun și de Paști aproape câte-o lună.

Bani aveau destui acum. Primul lucru ce l-au făcut a fost cumpărarea unui cadou pentru părinții ei. Câte un costum întreg, ca să poată veni și dânșii la expoziție în haine noi.

Ea l-a întrebat într'o doară:

— Talharule, la bătrânii tăi nu gândești de loc?

Atunci el, cu toate că-i plăcea mult să-i zică „talharule" i-a răspuns aproape mâniat că nu are părinți, și că dacă aceștia mai trăesc atunci nu vrea să-i știe așa cum nu vroiau să-l știe dânșii atunci când el era încă elev.

My n'a mai insistat, deși i-ar fi venit să-l întrebe de ce s'a întors în două rânduri tare supărat dela expoziție.

Nu-i venea ei să creadă nici în ruptul capului ce-i îndrugase dânsul ca s'o împace. A tăcut totuși. Așa cum tăcuse atunci.

Un junghiu a făcut-o să se razeme de pat.

Un junghiu?

Da.

Un junghiu foarte puternic.

Fața i s'a iluminat dintr'odată și, gâfâind din greu, a început să urce spre mansardă.

Acum nu-i mai era oprită intrarea, dar din obișnuință, nu mai intrase din joia cea atât de frumoasă.

Când a ajuns sus, s'au uitat mirați unul la altul. El purta șorț alb și avea în mână un penel și o paletă. Pe buze îi mai stăruia fragmentul de cântec rămas nefredonat.

— Talharule scump!

— ?

— Iți aduc o bucurie.

— Spune iute.

— Nu vezi că-s obosită și gâfâi?

El a înțeles-o, și ca atunci, în Joia din preziua expoziției, a luat-o în brațe, și-a dus-o într'o fugă jos.

Pe fața lui încremenise soarele.

Pe fețele amândurora încremenise câte un soare.

Onisim izbuti să zică:

— Tu mamă, eu tată?

Ea dete, umilă, din cap, în timp ce din ochi izvorîră două mărgele mici și lucitoare.

— My, cine are să-i spună mamei tale?

— Când mă va vedea, va înțelege singură.

— Cred că se va bucura și ea, bunicuța, dar mai puțin decât mine. Adică, vreau să spun decât noi.

My, se făcu a nu înțelege greșala care fără de voie îi scăpase lui Onisim.

Apoi, râseră împreună, și când dânsa se simți odihnită, se jucară de-a prinsu' aruncând în urmă-le covoare, și scaune, și tot.

Toamna era blândă și aducea o mulțime de bogății, indiferent în coroanele grele de roadă ale grădinilor sau în porumb, cartofi și alte celea, pe ogoare.

My robotea fericită pe lângă casă primind cu bucurie crescândă căruțele încărcate cu poveri ce soseau depe ogorul ei.

Era mândră în special fiindcă presimțea că roada n'o să-i încapă în beciuri, hambare și poduri, și credea că Onisim văzând atâta bogăție, își va amâna cu un an plecarea la București.

Dar ziua plecării sosi, și My îl conduse pe Onisim la gară.

Stăteau alături pe capra căruței.

Intr'un timp lui Onisim i se păru că My vrea să-i vorbească.

Fredona și, ca pentru a-i favoriza vorba și gândul, tăcu.

O pală de vânt îi înfioră pe amândoi și dânsa, pentru a curma tăcerea, spuse:

— Tu, vezi să nu răcești. Știi cât de sensibil ești la boale.

El nu-i răspunse. La urma urmelor ce i-ar fi putut spune? Că-i mulțumește pentru sfaturi? Că-i le va urma?

Astea toate erau dela sine înțelese.

Ajunseră la gară.

Pe imensul peron în forfota acees de oameni și lumini, el îi arătă un loc cu aproximație.

— Aici mi-ai spus: „ia, immer, immer. Aber nicht gut".

My se lipi de dânsul, ca și când ar fi vrut prin gestul ei să-l oprească.

Tăcură din nou, și clipele li se păreau ani, ani grei și lungi de despărțire.

(Continuare în pag. 6-a)

ZĂDĂRNICIE

Flori de măr pe fond negru de țărână, Doamne,
mi-au tulburat mult sufletul și fața...
și mi-au adus aminte că de două toamne
nu-mi spune nimeni — bună dimineața.

Odată, demult, carele svoneau departe,
'n ochii boilor se lumina tăcut
tata, gospodar mare, mă ducea la carte,
sub cerul, un chilim cu stele țesut...

Și de atunci am rămas în orașul cu ceață,
anii au înflorit într'una pe la geam,
iubita-mi dansează la bal ca o paiață,
și 'n grădină se usucă ultimul ram...

S. ANTON

Visuri năruite

de TRAIAN CANTEMIR

— La ce gară suntem ? întrebă străinul, cu genele întredeschise și brațele crucișe.

Studentul confruntă medalionul firmei și răspunse silabisind :

— Criva.

Străinul sări, ca ars, în picioare, își puse pălăria în cap și, vârând mâna'n haină, extrase portbiletul.

— Trebuie să achit o datorie de o mie de lei unui prieten și era cât pe ce să uit, zise dânsul, răsfoind compartimentele de piele ale portbiletului elegant.

Oare stă mult trenul la Criva ? Am timp să mă scobor ?

— Nu știu, dădu din umeri Șerban Spătaru. Călătoresc pentru întâia dată pe linia aceasta. Poate te informezi D-ta dela D-Lor.

— Nu stei mult, nu stei mult, inter-

veni, în discuție, unul din călătorii de lângă femeie. Doi minuț.

Tânărul răsfoi enervat hârtiile din învelitoare, dar nu află ce-i trebuia. Necăjit, o aruncă în căptușala hainei și dădu asalt buzunarelor de pe șolduri.

— Tocmai acum nu-mi găsesc banii, se tângui dânsul, scociorându-le afundul, cu ochii ficși și lucitori. Ce dracul. Nu puteți D-voastră să-mi împrumutați careva o mie de lei ? Vi-i restitui imediat.

Pentrucă întrebarea, rostită tuturor, se adresa mai mult lui Șerban Spătaru, acesta își exprimă regretul de a nu-i putea satisface cererea, căci n'avea la el o sumă așa de mare.

— Imprumutându-mi D-Ta, o rugă atunci pe femeie, cu intimitate. Ți-i înapoiez cum mă întorc.

Femeia se făcu că n'aude. Printr'o mișcare, aproape imperceptibilă, a corpului își verifică tezaurul cald din sân și simțindu-l la loc de nădejde, întoarse capul în altă parte, ca să evite vorbele.

Străinul nu se lăsă bătut. Apropiindu-se de dânsa, îi prinse prietenește mâna și-i spuse cu convingere :

— Ui-te dacă te temi, ia zălog pachetul de pe poliță. Pe urmă nu-l restitui. Face mai mult decât o mie de lei. Crede-mă.

Cu toată garanția oferită, rusoaica rămase mai departe cu inima de piatră. Nu înțelegea românește, sau se temea să nu-i ceară și ceilalți împrumuturi și ca să rămâie deposedată ? Tânărul n'avea timp să se gândească la ceilalți. Nici nu-l interesau. Insistă să-i deie lui.

— Ajută-mă, că am să-ți rămân recunoscător.

Cum tocmai în vremea aceea fluerul conductorului străpunse iar liniștea apăsătoare de afară, anunțând o nouă înaintare în necunoscut, vecinul, care mai înainte intervenise în discuție, puse și el cuvânt bun pe lângă femeie, în rusește. Ea n'ar fi cedat nici de astă dată, dar pentrucă din jur o priviau mai multe perechi de ochi încadrați în zâmbete usturătoare, plecă învinsă capul și-și scoase batista. Despături o hârtie de culoarea azurului și după ce suflă de mai multe ori în laturile ei și o pipăi bine, cum fac negustorii cu păserile din piață, i-o întinse. Străinul o apucă în foarfecele degetelor și, devremece vagoanele își strunira din nou legăturile înșurubate, ieși repede afară.

Stăpânită de presentimentele rele, debitoarea se uită pe fereastră, să vadă în mâna cui se duce munca ei transformată în monedă. Incrucișându-și privirile cu un ceferist mic și rotofei ca un pepene ce sta pe podețul gării, trecu, alarmată la fereastra opusă, să scuteze împrejurimile și de acolo. Dar pe tăvile de verdeață ale terasamentului nu întâlni decât o procesie de pomi subțiri și înalți, cu frunzele vlăguite și despicate ca degetul.

Străinul dispăruse.

Cu sufletul adunat la gură, femeia deschise geamul și se cumpeni afară. In jur, însă, nu era nime. Pământul chiftea de apă ca lagunele din primele zile ale Bibliei. Sub cerul murdar și cețos nu se vedeau decât zările cenușii cu pânzele putrede.

Prinzându-se de ultimul pai al speranței, femeia porni după hârtie de-a lungul vagoanelor. Reveni din expediție abia într'un târzâu, albă ca varul și cu buzele tremurânde. Cum își reluă locul de pe bancă, începu să plângă în hohote, ca după mort. Oamenii strânși în jur, în loc s'o consoleze râdeau în gura mare, de îi se scutura carnea.

In timpul acesta unul din chefliii de alături, amintindu-și de amanetul rămas pe scândura de deasupra, s'a oferit să-l desfacă încet și cu bagare de seamă. Pe când îl deshăma de ața legată în ochiuri, îi chestiona mereu pe ceilalți, ce cred despre conținutul pachetului. E mătasă imprimată cu flori pentru rochie de seară, e serviciu de cafea neagră cu porțelanul transparent ca pergamentul sau mărunțișuri alimentare pentru gusturi rafinate.

N'a fost nici una, nici alta, ci doi cotoi negri și zburliți, care, văzând plafonul coliviei descoperit, țâșniră afară prin fereastră, miorlăind urît și înfricoșat. Cei din jur își făcură cruci pravoslavnice și pe urmă izbucniră în râs și mai grozav ca mai înainte. La sfârșit își ocupară locurile părăsite, mulțumiți c'au văzut minune mare și că au ce povesti acasă o săptămână bătută. Păgubașa în schimb, convinsă că bocetul ei nu va înduioșa pe nime determinându-l să anunțe poliția, renunță la voce și continuă să plângă încet și mocnit, ca omul cu durerea neînțeleasă.

In timpul acesta afară vremea amenința iar să se schimbe. Cerul își scoborîse sforile cu rufe atât de jos de-l puteai ajunge cu bățul. Pe deasupra vagoanelor norii treceau în învolburări mari și vinele gata să-și spargă burdufurile cu apă și să-și verse conținutul în puhoaie necruțătoare.

Șerban Spătaru nu mai simția față de ei desgustul de azi noapte. Dimpotrivă, momentan îi făcea chiar plăcere privindu-i cum se încalecă haotic și se fugăresc ca niște animale buiece, ieșite să pască în turmă. Nu se mai temea de dânșii că-i vor stăvili avântul. Singura porțiune în care s'ar fi expus ploii, era doar distanța dela gară până la trăsură. Aceasta, însă, echivala cu nimica toată, căci pe urmă se va așeza comod sub basmaua capotei, își va înveli picioarele într'o pătură moale, de conte din cine știe ce cetate afumată. Dar, în definitiv, chiar dacă s'ar transporta, dela Larga până la Verzești, într'o căruță de felul celor ce circulau pe drumurile desfundate de țară, de ce și-ar șifona romantismul visurilor de aur ? Dragostea doar nu-i condiționată de echipagii luxoase și viziții îmbrăcați în pelerine de cioclii, ci de reciprocitate. Atunci de ce să-i ceară cadru de operetă ?

Pe când împletea lâna unor asemenea gânduri, oamenii își detronară bagajele de pe poliță, pregătindu-se pentru Larga. Șerban Spătaru își verifică și el avutul din servietă și pentrucă-și dădea seama că se apropie de izvoarele bucuriei, simți deodată că-i năvălește tot sângele'n obraz și că pistoanele de pe tâmple lucrează cu viteză sporită.

Se enerva.

Ii fu iarăși necaz. Ce-au să zică părinții Tamarei de l-or vedea caraghios și zăpăcit, ca un șoarece ajuns în mijlocul sufrageriei ? Ca să-și limpeziască tulburarea, își aprinse o țigară și pentrucă simția nevoia să facă un efort, începu să se plimbe de-a lungul vagonului. In gând îi asaltară zeci de întrebări chinuitoare. Căută să le sufle puful păpădie peste gardul nepăsării și să nu răspundă la nici una. tocmai faptul că le lăsa nedeslegate, îl nemulțumia. Ceea ce-l sfredelia mai mult, era dorința să știe ce arc de triumf i-au ridicat presmutivii socrii și cum se va înțelege cu dânșii în discuție, căci el de rusă habar n'are.

La ultima problemă insistă mai puțin. Se gândi că are să le serviască Tamara drept interpret. Mai multă grijă inspira, însă cealaltă. Dacă atitudinea părinților Tamarei va fi ostilă, ca o tufă de măcieș răsărită din prosopul unei peluze, ce trebue să facă ? Să persiste în atmofera aceea încărcată și imposibilă, sau să plece imediat ? Consult era să nu aștepte invitații speciale și să-și încalțe galoșii la primul avertisment. Dar pentru a-l determina să plece cu proximul tren, îi va ajunge și-o atitudine indiferentă, necum una țepoasă. Din politeță față de dânsul și din considerație fața de Tamara ,nu crede că se vor purta prost, că-și va arăta dinții.

Celelalte chestiuni le lăsă în suspensie, căci trenul își schimbă șinele. Ajuns în dreptul macazelor, începu a hurduca de parcă ar fi măcinat pietre. Pe urmă păși mărunt și lin, fără ca roțile să mai sughițe. Studentul scobori și-și aruncă ochii pe fruntea gării-Medveja.

— Nu-i aici Larga ? întrebă pe conductor care atunci se pregătia să facă semn eliberator, cu mâna, pentru continuarea drumului.

— Nu, domnule. Gara proximă.

Apoi adăugă suplimentar, oarecum indignat că se găsește cineva care să nu poată face distincție între o haltă și gară.

— Doar n'o fi Larga pocită ca asta !

Intr'adevăr, nici Șerban Spătaru nu putea crede așa ceva. Că s'a dat totuși jos, a făcut-o pentrucă nu cunoaște topografia regiunii și a vrut să se informeze. Pe urmă nici el singur nu știa de ce. Se întâmplă, de multe ori, să faci anumite gesturi ce-ți ies de sub controlul rațiunii, justificarea lor rămânându-ți s'o deslegi ulterior, sau să n'o mai cunoști niciodată. Astfel i se întâmplă acum și lui.

Urcă din nou treptele vagonului. Sus, în capul lor, se opri să treacă în revistă gara, pe care o crezuse Larga. Impiegatul de mișcare cu talgerul roșu în cap numai când trenul e pe linie, docarul cu cai înalți și pietroși așteptând pe cineva care n'a mai venit și drumul ce tăia câmpia în două, scoborînd undeva departe, după deal. Trecură mai spre capăt și cei trei plopi din dreptul cantonului și apoi câmpiile se așternură iarăși întinse și monotone, fără urme de așezări omenești, fără suflet de om.

La Larga, în piața din spatele gării, birjarii asaltară călătorii mulgându-le legăturile din mână și invitându-i să ia loc în jălțuri cu pielea roasă și arcurile blegi. Cei ce aveau „balahurele" încărcate, porneau la drum cu pocnete de bici și vorbe răstite.

Șerban Spătaru căută pe Tamara, dar Tamara nu era. Chipul ei diafan dispăruse în trăsura visului încălzit la inimă și acum studentul zadarnic îi adulmeca urmele printre oameni străini și boturi de cai adormiți, cu buza de jos spânzurândă. Când să ia și el un vehicol de piață, vizitiul nu-i acceptă propunerea. De ce, n'a putut înțelege. Argumentările erau făcute în limba pe care el n'o cunoștea. Pe el, însă nu-l

interesau aceste argumentări. Insistă să plece. Birjarul repetă din nou motivele. Fiindcă Șerban Spătaru se încăpățînă să nu priceapă ce-i spune omul de pe capră, un cetățean se îndură de i le traduse :

— Zăci că nu poate mere, că-i diparti și drumu-i rău.

— Cum departe ? se oțări Șerban Spătaru. Patru kilometri departe ? Fie drumul cât de prost și patru kilometri într'o oră tot îi faci.

Oamenii îi explică că nu sunt patru kilometri, ci de patru ori patru. Patru kilometri se întind dela Medveja până la Verzești, nu deaici.

In iezerile din sufletul studentului căzură pietre grele. Bucuriile de până adineoari se îndoiară ca o elevă în uniformă de rigoare. Momentan nu se mai gândia la distanța multiplicată de realitate, ci numai la faptul că Tamara îl mințise. Ii spusese că dela gară până'n sat nu sunt decât patru chilometri, iar adevărul era altul. Ipoteza c'ar fi trebuit să scoboare la Medveja, de unde distanța corespunde informațiilor Tamarei, nu o putea susține. El singur, în Iunie, i-a scos bilet până la Larga. Deci Tamara se dă jos tot aici.

Ce-o determinat-o să-l minte, rămâne-o enigmă.

Poate a intenționat din nou să-i cântăriască devotamentul și să convingă de buna lui calitate. De-a gândit în felul acesta să-i analizeze sentimentele, rău a făcut. Ar admite alte dedesupturi. Asta, însă, nu. Ar admite să-l fi mințit pentru a nu-i descoperi un trecut cu prea puțini și prea reduși lauri. Ar admite să-l fi mințit pentru a evita furtună părintească, ar admite, în definitiv, orice, numai asta nu.

Dar la urma urmei, cine știe dacă nu chiar aceste sunt adevărurile pure pentru care Tamara a alunecat și-a căzut pe marginea conduitei. In asemenea împrejurări, însă, era mult mai cavalerește să-l previe la timp de toate, nu să-l facă să se întoarcă dela poartă. Mare prost a fost că s'a lăsat ademenit de cireșele unor vorbe aruncate întâmplare și acum, când să le simtă cerceii între degete, crengile putrede nu-i mai permit ascensiunea.

Un ceferist care fusese martor la discuția dintre el și birjar, văzându-l desorientat, căută să-i ridice zăbronicul de pe gânduri, explicându-i că deși până la Verzești distanța-i mare, totuși pe cărarea din pădure ar putea să taie câțiva kilometri. Șoseaua înconjură, pe câtă vreme poteca duce de-a dreptul.

— Dacă mergi repede, pe înserate ești acolo, completă omul în uniformă albastră, cu nasturi rotunzi.

Ca să șteargă bănuielele de infidelitate ce planau asupra Tamarei, Șerban Spătaru se hotărî să înfrunte cu orice preț neroiul ce i se întindea peste câmpuri.

Omul în fața furtunii

(Continuare din pag. 1-a)

In sfârșit garnitura fu trasă la peron și Onisim își găsi loc bun într'un compartiment de clasa doua.

Un băiat trecu strigând prin culoare că are de vânzare ilustrate.

El cumpără una pe care era o vedere din Cernăuți.

Scrisă în grabă:

„Zur Erinnerung".

Puse și semnă. Dedesubt adăugă data când s'au cunoscut.

Ea citi cu lacrimi în ochi și ascunse repede ilustrata în poșetă.

— Imi rămâne mansarda pentru tot timpul cât nu vom fi împreună. Dar poți fi sigur că nu voi schimba nimic din deranjamentul pe care tu acolo îl consideri decor...

— Iți voi lipsi o lună-două. Voi veni cu două săptămâni înaintea Crăciunului. Dacă vom avea băiat, tare mi se pare că se va numi Ștefan.

Trenul dădu semnal de plecare.

Ea sări jos în timp ce dânsul îi dădu un sfat:

— Vezi să nu obosești prea tare. Și...

Dar restul nu mai fu de auzit. Trenul pornise și scrâșnetul roților fu mai puternic decât vocea omului.

Două săptămâni înaintea Crăciunului Onisim sosi acasă.

Dădu binețe My-ei și urcă repede în mansardă.

My, auzi pocnete și zgomot de rostogolire. Ca și când un cutremur ar fi distrus tot ceeace era depozitat sus.

Când coborî, Onisim era transpirat. In brațe ducea numai reprezentând bustul My-ei și tabloul ei pe care îl reținuse la expoziție.

— Ai să mă ierți, My. Studiul la București mi-a dat noi vederi în privința artei. Pe acestea ți le-am salvat dela dezastrul pe care l-am făcut în mansardă pentrucă erau ale tale. Restul nu mă interesează. Chiar imediat voi pune servitoarea să facă rânduială sus și să arunce tot. Absolut tot. Vreau să încep alte lucrări. Mai bune. Mai apropiate de adevăr.

Apoi se domoli și-i vorbi despre viața tumultuoasă a Bucureștilor, unde era socotit, printre studenți, ca un nabab, care n'are ce face cu banii și studiază la *Belle-Arte* pentru a se distra.

Lui, casa i se păruse la început prea scundă, prea îngustă, prea îndepărtată de liniile zgomotoase ale tramvaielor.

Apoi se obișnui cu încetul cu geamurile ce dădeau veșnic spre drum, sau spre grădină, cu roșășencele cu rochii late și coșerci pe cap, cu gloata de copii hârjonindu-se în mijlocul drumului.

Seara veni liniștitoare și adâncă, și-i făcură nespusă plăcere luminile multicolore de deasupra târgului.

— My, pentru ce, oare, sânt mai frumoși Cernăuții noștri neîncăpători decât imensul București? Nu cumva pentrucă sânt ai noștri? Pentrucă în ei ne-am consumat înfrângerile deopotrivă ca și bucuriile? Uite aici totul are sens. Până și aprinsul lămpii cu gaz și vuietul sobei. Acolo totul e superficial. Dela buna-ziua pe care îl repezi în dreapta și 'n stânga până la studiu. Dela pânza pe care trasezi trei linii în cărbune și-o vrei operă nemuritoare, până la imensele bulevarde și parcuri ce pornesc dela Arcul de Triumf. Știi tu, oare, că în București nu am putut să fac nici măcar o schiță care să-mi facă oarecare plăcere? Știi tu că berea pe care o sorbeam uneori, între două tramvaie, mi se părea mai amară decât fierea? Uf! M'am săturat de București, și de tot. E atât de bine aici... E atât de comod! atât de nestingherit! Și totul are sens. Totul are viață. Până și lutul pe care îl modelez, și notele ce tu le scoți la pianină când exersezi pentru a-mi arăta că ai făcut progrese.

Părinții ei veniră să-i facă o vizită și el fu nevoit să tacă.

Conversația fu plăcută, călduroasă, blândă, întocmai ca și căldura care venea din sobă.

Când plecară, nu uitară să-i invite la dânșii de sărbători.

Zilele au trecut repede, și luna de Cernăuți i-a adus lui Onisim prilejuri de bucurie, dar și câteva de adâncă supărare.

Nașterea copilului se întâmplă tocmai așa cum o prevestise dânsul la plecare și botezul avu loc de Sfântul Ion.

My era bine dispusă și arăta par'ca mai tânără și mai vioaie decât înainte. Dimpotrivă, se arătă glumeață și cântă la pianină câteva fragmente de opere clasice.

Toată asistența era încântată.

Nașii, foști colegi de liceu ai lui Onisim, se gândiseră să-i facă o surpriză plăcută și-i arătară o colecție de fotografii, reproduceri după tablourile și busturile lui.

A doua zi se apucă de muncă și cu îndemânare multă dar și cu noi puteri

de muncă, izbuti să cioplească până la plecare un studiu unde simboliza îngerul luminii în zbor peste întunericul oamenilor.

Era o miniatură foarte izbutită și lui îi plăcu într'atât, încât o luă la București, unde a avut norocul să pice tocmai într'o Duminică, pe înserat.

Când s'a dus acasă, a aflat că fosta gazdă s'a mutat lăsându-i camera așa cum fusese la plecare. Era subchiriaș, acum, în toată regula, la o tânără văduvă venită din provincie.

Aceasta, melomană, obișnuia să-i zdrăngănească pianul, cumpărat de ocazie, toată ziulica, încât până noaptea târziu nu putea nici măcar să citească notițele luate la muzeie sau la studii.

Intr'o zi își pusese în gând să rămână acasă. Era înaintea Paștelor și trebuia să-și sistematizeze materialul cules.

Dormi până târziu și când se sculă avu senzația că va trece printr'o furtună.

Capul îl cam durea pentrucă seara și-o petrecuse la un restaurant împreună cu câțiva colegi ce plecau chiar în acea zi în vacanța, așa că dădu vina pe wermouth-ul consumat peste socoteală.

Se apucă de lucru cu nădejde, și la amiază ieși să ia o gustare la un birt economic din vecinătate. Mai avea foarte puțin, și a doua zi dimineața spera să ia din nou drumul Cernăuților.

Dar după întoarcere nu mai putu lucra aproape de loc.

Pianul suna strident și avea senzația că notele lovesc ca niște ciocănașe în ziduri. Mai târziu se înfurie peste măsură și ieși.

Insă în loc să coboare, cum ar fi făcut în alte dăți, se gândi că ar face bine să-și avertizeze stăpâna ca măcar seara să-l lase în pace, pentrucă dânsul intenționa cu tot dinadinsul să plece.

După multă stăruință, manifestată prin îndelungi sunări și ciocănituri la intrare, încăpățânata pianistă se arătă, în sfârșit la ușă, într'un neglijé cam transparent, cu buzele proaspăt înroșite, și cu o țigare aprinsă pusă șmecherește în colțul din stânga al gurii.

— A! Câtă plăcere! Chiriașul meu, domnul student Vultur în persoană, îmi face cinstea unei vizite! Poftim! Nu te jena. Abia acum o oră m'am sculat și nici nu mai știu din ce capriciu m'am apucat să cânt la pian. Poate te supără faptul că sunt în neglijé?

Cu toate că-i venea s'o pălmuiască, se stăpâni și intră.

Fu servit cu prăjituri și „nițel" wermouth, pe urmă se împăcă și cu gândul că gazda nu e prea bătrână și-ar merita o zi de întârziere în București pentru a o „consola".

Dânsa nu-i dădu prea mult prilej de gândire. Aduse două cafeluțe veritabile, și dupăce Onisim sorbi una, opărindu-și buzele, se oferi să-i ghicească. Apoi făcură împreună câteva pasențe și fu nevoit să joace din complezență un „toci„ interminabil. Termină lamentabil, pierzând jocul mai mult decât școlărește.

Pe nesimțite după amiază trecu, și Onisim se simți obligat să-și invite gazda la un cinematograf.

Filmul era reușit și hotărîră să-și petreacă restul timpului, un ceas-două, la un restaurant din vecinătatea casei lor.

Când se sfârși cheful, în miez de noapte, au pornit, tot împreună, acasă. El o invită și-i arătă lucrările, câteva schițe un tablou în ulei, studiul luat dela Cernăuți, și încă un altul abia început.

Ea, sub pretext că vrea să-i arate câteva lucrări „de debut", în peniță, îl invită din nou la dânsa, și când Onisim trecu pragul, aproape în zori, simți ceva nelămurit, ca un fel de prăbușire.

In loc de lucrări de debut nu observă că doamna Mary l-a servit cu puțin salam rece, și neprevederea îl făcu să rămână până dimineață în ospeție.

Dela o vreme, formele gazdei i se părură atractive, începu să-i facă deci, complimente, pe urmă ca din greșală o sărută, și remarcă faptul că dumneaei roșise de plăcere într'atât, încât pe obrajii dați cu un strat gros îndeajuns de „făină de orez frumos amirositoare", au apărut două pete roșietice de culoare naturală.

Lumina zilei i-a surprins jucându-se de-a furatul sărutului și Onisim, sub pretext că are o întâlnire urgentă pe care merge s'o amâne, trimise dela cel mai apropiat oficiu poștal o telegramă la Cernăuți, cu următorul text:

„Studiu neprevăzut reține vin de pasti Sărutări".

S'a întors de grabă să-și continue jocul.

De Paști a mai trimis o telegramă acasă, și în scrisoarea recomandată ce a expediat-o, chiar în ziua Invierii, a scris că are de gând să se mute odată cu Sfântul Gheorghe în altă parte, cerând ca să nu i se mai trimeată rânduri pe vechea adresă, ci la un prieten.

La examene a rămas restanțier, și sub pretext că vrea să se specializeze la materiile restantiere, a rămas și toată vacanta de vară petrecând-o cu Mary, care i se părea, în fiecare dimineață, mai tânără decât oricând și care îl înebunea cu gusturile ei eșite din comun.

Petrecu și câteva zile la moșia ei, în apropierea Bucureștilor.

Intr'o zi, cam la sfârșitul verii, Mary îi propuse să se căsătorească. El nu-i spusese niciodată că este căsătorit și că are și un copil.

Când i-a spus, dânsa a fost gata-gata să leșine.

Apoi i-a cerut să se mute, pentrucă prea vorbeau vecinele pe socoteala lor, și Onisim Vultur se mută chiar a doua zi lăsând, „ca amintire", studiul din Cernăuți.

Mary plecă la țară.

Onisim s'a apucat din nou de muncă și a scris acasă că deși îi părea rău, trebuia să rămână la București vreme mai îndelungată.

Dădu examenele restanțiere, toamna, și se înscrise în anul II. In muncă își găsea mângâierea și stătu la București până în toamna anului doi de studii, când și-a amânat din nou plecarea la Cernăuți.

TUDOR AUREL

SECETA

N'a mai plouat, de-atâta soare
ciuta și-ar bea ochii, dar moare,
Doamne, ne-ai uitat și să nu Te mire
că și morților li-e sete 'n cimitire...

N'a mai plouat, de când n'a mai plouat
și laptele cucutei amar a secat,
lăcustele — singurul nor au căzut peste sat
dar și ele speriate din nou au zburat...

N'a mai plouat, de când n'a mai plouat
oamenii și morții lor și-au uitat,
mâinile străvezii nu se mai închină
și ochii ne dor de atâta lumină...

N'a mai plouat, pomii au rămas goi
și-ar muta rădăcinile arse 'n noi
dar și inimile albe s'au uscat
ca și ochii boilor albi de pe hat...

N'a mai plouat, Doamne, te-am chemat
nu ne mai auzi; glasurile s'au uscat,
dar din colbul trupurilor noastre de mâine
Fă, Doamne, îngerilor Tăi pâine...

NECULAI TAUTU

HAIDUCUL

Prin codrii cei cu pletele cărunte,
Cu flinta soră și cu vrajbă 'n dinți,
Porni pe murgul iute să înfrunte
Rădvanele ticsite cu arginți.

Plecat când da în floare romanița
I-au prins de urmă, lacomi, poterașii!
L-o fi-așteptând c'un vin vârtos hangița
Și sărăcia 'n poartă, toți clăcașii.

Prin noapte chiot ostru când aprinde,
Se scutură pădurea până 'n jir.
Și de pe cer cât ochiul lui cuprinde
Adună stele ceapte la chimir.

Dar într'o zi cu putredă lumină
A hohotit prin văi un glas de pușcă.
Stejarii i-a părut că i se 'nchină
Și a simțit ceva în piept că-l mușcă...

Azi la răscrucea drumului, popas
Au pus țăranii mână dela mână.
Și pentru basmul lui care-a rămas
Mătănii albe 'nalță o fântână!

NIC. ISTRATI

ECATERINA RAZESU

de ION PENTEȘ

Incepuse de cu seară să ningă. Și ningea. Ningea mereu, de par'că își vărsa Dumnezeu întreaga mânie asupra acestui sat de moldoveni, și așa destul de pedepsit.

Chinurile Ecaterinei Răzeșu începeau, însă, abia noaptea, când cu primele firișoare de întuneric cobora peste sat acea tăcere de mormânt, în care nu se mai auzea un strigăt de vecin, o poartă scârțâind, o cumpănă

scoțând apă, un cântec de flăcău, ori un hămăit de câine păzitor de avut, ca altă dată.

Și dacă ar fi fost numai atâta..., dar nopțile învățătoarei Ecaterina Răzeșu erau nopți albe înghirlăndate de bobițele argintii ale lacrimelor, presărate pe fiece rânduleț primit de dincolo de Prut, dela soțul ei Mihai, tot învățător și locotenent în rezervă, pe care cotropirea căpcăunilor roșii îl găsise concentrat într'un regiment de vânători moldoveni.

Dar lucrurile care-i aminteau de Mihai?!... Toate, toate purtau umezeala *parfumului desnădejdei presărat e ochii și sufletul Ecaterinei care-l* căuta în fiecare seară, în fiecare timp liber, sperând că va fi venit dela un timp la altul, când ea era la școală, în ogradă ori în grădină și-și căutase refugiul printre lucrurile lui dragi...

De fiecare dată, când termina ultimul petec de hârtie, Ecaterina cădea intr'o amorțeală, soră cu moartea din care n'o deșteptau, decât țipetele lui Arcadie, care deșteptat — din cine știe ce motive — nu găsea brațele deschise, de altă dată ale lui tăticul, nici ale mămichii, de care avea nevoie cu toți cei trei ani ce și-i purta copăcel printre lacrimele mamei și jucăriile dela „tăticul", cum îi spunea mama în fiecare seară.

Nu trecuseră nici două luni și din toată agoniseala lor nu mai rămăsese decât ea. Arcadie și casa.

— Se duseră toate cu Mihai și cu Românii — gândi ea amintindu-și de vorbele tăinuite cu câte o femee, singură tot ca ea.

Așa treceau nopțile și apoi zilele înegrite de vestea adusă în șoaptă, dela ureche la ureche, că'n Grimănești a fost ridicat Gheorghe al Vădanei și încă vreo cinci gospodari de frunte; în Colicăuți a fost lovit cu pușca în față și scuipat pe rană fostul primar; în Badragi a fost necinstită, de către un agiotant dela centru, cea mai frumoasă fată a satului, spunând că ce este de soi e al tuturor acum; și câte mai câte grozăvii, încât Ecaterina, ridicând ochii spre Cer, i-se păru că a început a se înnegri, prin aceste părți, de atâtea rele...

Copiii erau din ce în ce mai răi, de cum venise un muscal cu stea în frunte și le spusese că învățătorii și părinții nu au nevoie să-i bată când nu învață lecția, ori greșesc. Ba, că dacă i-se face cuiva ceva, să meargă la comitet și să spună, fiindcă Stalin care ține foarte mult la copii, îi va băga în fundul Siberiei.

Odată s'a întâlnit, când să intre în curtea școlii, cu Gheorghe, care fusese servitor la ea. — Păștea oile și vitele.

— Acesta-i spusese :

— Tovarășă Catia, ce mai faci?... Acu sântem unu' ca și ălălant. Tot atât și tot la fel mâncăm. Muncă faci tu, muncă fac și eu. Ce știm fiecare. Și-i râsese în nas.

Aceste le învățase de când era „comsomolist" — așa par'că-i auzise vorbind, nici ea nu știa ce sunt ăștia — gândi învățătoarea Ecaterina Răzeșu, fiindcă altă dată nu știa nici vorbi și-și șterse lacrimele înainte de deschise ușa școlii.

De fiecare dată când era chemată la comitet, i-se perindau prin fața golurile Siberiei și agenții roșii ce vor s'o maltrateze la fiece pas. Deaceea sărută zidurile școlii, ale casei, vârâ iconița Maicii Domnului sub piept și sărută copilul și apoi, cu pași nesiguri, porni ținându-l de mână.

— Cel puțin să-l am pe el — gândea ea și în spatele-i gârbov de greutatea durerilor trecea, cu pașii tremurând spre casa groazei, casa chinurilor ei sufletești.

Și spaima era de fiecare dată aceeași, cu toate că întotdeauna nu fusese chemată decât pentru a-i da scrisorile lui Mihai pe care le citea întâiu Ițic Srul,, fostul ei elev, care acuma era omul **NKVD.-ului în sat**, care-i spunea, de fiecare dată, amenințător:

— Să nu te căiești dija, tovarășă Catia, că primești așa scrisori dila un așa mujic ca Mihai.

După fiecare scrisoare venea această formulă, pe care învățătoarea Ecaterina Răzeșu o 'nvățase pe de rost și tremura ori de câte ori își aducea aminte de ea. Ar fi voit să se lipsească de veștile dela Mihai, decât să suporte amenințarea jidovului, pe care-l învățase să-și șteargă nasul, să citească și să socotească. Dar veștile veneau mereu și încă în termenul atât de optimiști, încât nici ea nu mai știa ce să mai creadă. Fiecare bucurie desprinsă din rânduri deschidea în fața-i și drumurile Siberiei, fiindcă era imposibil — gândea ea — ca Ițic Strul să nu înțeleagă, adevărul adevărat...

1941 îl începuse cu speranța agățată de cuvintele lui Mihai, din ultima scrisoare:

— „In curând ne vom vedea"...
Trăia cu această speranță.

Ceasul bătuse miezul nopții. Cu perdelele trase și paltonul pus în rama ferestrei, ca să nu se vadă lumina, Ecaterina Răzeșu presăra lacrimi pe ultimele amintiri ale lui Mihai.

Incercările făcute pentru repatriere rămăseseră fără nici un rezultat. Ele îi măriseră groaza de Siberia. Știa tot satul că nu putuse să obțină aprobare. Ii era teamă de o nouă întâlnire cu Ițic Strul, care nu ar fi cruțat-o și i-ar fi adus aminte de eșecul cu repatrierea.

Toate speranțele și le legase de ultima scrisoare a soțului, în care-i spunea „în curând ne vom vedea; vom ciocni ouă roșii". Nu știa în ce înțeles să le ia: s'a hotărît el să vină, ori va veni armata desrobitoare a țării?...

Copilul dormea liniștit, cu mâinile puse sub cap. Ecaterina terminase trecerea în revistă a tuturor amintirilor legate de puținele lucruri ce-i mai rămăseseră de la cel plecat.

Cu ochii încă uzi se îndreptă spre pat și depuse pe fruntea lui Arcadie, o sărutare fierbinte, gândind la Mihai, care se chinuie, și o dorește, de acolo, de departe, din țara mumă în țara libertății și a siguranței.

Ultimul lemn trosni puternic în liniștea mormântală a camerii. De afară îi răspunse vântul care vuia și isbea cu aceeaș ură în geamurile casei, cu care isbeau cotropitorii în satul acesta liniștit și cuminte de harnici moldoveni.

Zăpada în fiece noapte se făcea mai mare și mai vrășmașe. De mână cu Crivățul, biciuia pomii, ferestrele și fețele cinstite ale acestor gospodari.

De cu seară Ecaterina observase că fumul rămânea pe jos, semn că va fi o vreme liniștită cu fulgi mari ca cea din noaptea Crăciunului, dar peste noapte isbucnise un viscol atât de puternic, încât smulsese o bucată de pe acoperișul casei. Ecaterina auzise. Nu ieșise însă. Acum se temea de propria-i umbră, dar să mai iese pe o asemenea vreme și între asemenea oameni.

Geamurile tremurau înfricoșate, pomii se svârcolea neputincioși, iar portița se isbea cu putere de parul porții ce-o ierta îngăduitor. Ceasurile se apropiau de ziuă. Uraganul era din ce în ce mai puternic și mai necruțător.

Nu știe nici Ecaterina pentru a câtea oară a sărutat fruntea albă și buzele fragede ale copilului, care dormea cu zâmbetul pe buze, sub privegherea blândă a mamei.

Stă pe marginea patului, cu mâinile de-o parte și de alta a trupului lui Arcadie și se gândește la Mihai, la ziua când „voi ciocni ouă roșii", la amenințările lui Strul și la drumurile fără de întoarceri ale Siberiei moscovite.

Saltă un colț dela perdea și privește în noapte. Afară e păcură. Crivățul urlă și isbește peste tot. Cerul nu mai este.

— Par' că-i o noapte de apocalips — gândește Ecaterina, și-și îndreaptă pașii spre colțul de unde străjuiește Arhanghelul Mihail.

Dar, se pare că Arhanghelul biruitor a plecat odată cu Dumnezeu și Cerul de pe aceste părți, cuprinse de grozăviile apocaliptice. Vântul șueră ca un șarpe uriaș. Ferestrele tremură mai tare, iar pomii gem biciul dușman al vântului siberian. Ecaterina par'că simte casa tremurând din temelie. Aude încă o parte din acoperiș prăbușindu-se. Ba

are impresia că pământul a început să se scufunde.

— Hei!... aude desclușit o voce sălbatecă, în noapte și'n marginea de jos a ușii loviturile de fier ale celui de afară: poc, poc, poc...

Copilul, speriat sare din somn, plânge, fuge în brațele mamei care îngenunchiată în fața icoanei, nu răspunde, nu se mișcă...

— Doamne..: fă să fie Mihai!... și pașii i-se îndreaptă în spre ușa care se sălta puternic la isbiturile celui de afară.

— Tata, mama — îi spuse ea copilului care plângea mereu și se ține puternic de mâna mamei.

Loviturile se repetară mai violente. Vântul isbea cu aceeaș putere în tot ce întâlnea. Ecaterina Răzesu care, ca un mecanism ajunsese lângă ușe, tresări, desmeticinându-se de abia acum, când puse mâna pe zăvor.

— Dacă nu-i Mihai? îi trecu ca un fulger prin minte... și pașii schițară o ușoară înapoiere, când loviturile se repetară și mai violente...

— E Mihai!... Dar dacă nu-i el? Cine-i? și cu gândul că este Mihai, mâinile traseră zăvorul.

Un țipăt de fiară rănită sfredeii întunericul și Crivățul, când în cadrul ușii apăru țeava revolverului și căciula rusească cu steaua 'n cinci colțuri a jidovului comisar, care-i spuse ceva într'o limbă pe care ea n'o înțelese.

— Urmează-ne se auzi o voce românească, din întuneric, pe care Ecaterina nu o cunoscu.

Lacrimile o podidiră șiroiu, iar copilul se svârcolea țipând la pieptul mamei, care se rostogolise peste el, în pat.

Simți o mână vânjoasă, smulgându-o și întunericul îi înghiți complet. Țipătul copilului fu înăbușit de frică și târziu îl simți abia mișcând.

Noaptea de păcură, fără cer și fără Arhanghel, o înghiți, iar casa rămase singură și goală, cu geamurile plângând după cele două suflete ce plecau, poate pentru totdeauna, în necunoscut.

Nici un câine nu plânse a pustiu. Doar Crivățul urla tot mai sinistru peste casa goală, cu ușa deschisă și ograda pustie...

POEZII

Cântec intern

Cântec intern
născut pe vârf de munte
— locuri nesfiute —
de ce te sbați sub stern?

Piatra ți-a dat tăria
ecoul rezonanța,
lacrimi dimineața,
vulturii măria.

Cântec intern
pentru tine aștern
culcuș de iarbă caldă,
te dau să te mângâe
mâini de oreadă.

NICODEM GLAD

Lirism

Ca atunci,
Bate luna în ferești,
Ca atunci,
Vântu-apleacă dor de tine
Dinspre-albastre căi senine.
El te caută — și nu ești...

Ca atunci,
Dorm hipnotic străzi pustii.
Ca atunci,
Neguri albe se ridică —
Printre ele, umbra mică
Ce te-așteaptă — și nu vii...

Ca atunci,
De-ai apare'n colț de drum —
Ca atunci,
S'ar aprinde viață'n Fire,
S'ar aprinde 'ntr'o privire
Ce se stinge 'ncet acum...

ELENA S.

VORONEȚ

Pe sub a streașinei cojoacă
Ascunzi icoane ce se joacă;
La pasul tău, prin lan de grâu,
Mioarele îți sar din brâu.

In bâtă stai — în contrafort —
Păzind martirii de duh mort,
Tu, baci de sfinți și-anahoreți,
Prea fericite Voroneț!

Cu 'nflorituri de arnăut
Credința zeghe ți-a crescut,
Iar florile de luna Mai

Pe tine scriu și în câmpie
A tainelor caligrafie,
Judecată: Iad și Rai.

PAUL STERIAN

Glas de cronici

Gem sub năfrămi de colb hrisoave,
Căci răsvrătitu-li-s'a slova,
Că nimeni nu le mai întreabă
Ce mai știu ele de Moldova.

Prind uneori să glăsuiască
Și spun — sdrobind uitarea — multe,
Cui te'nțelege prețuirea
Și se oprește să le-asculte.

Se-aud ades din glas de cronici
Proorociri pentru mitenii:
— Nu vremurile sânt sub om,
Ci-i bietul om sub curma vremii!...

L. CLOCOTICI

File de calendar

„LUCEAFARUL"

revistă lunară de literatură, artă şi cultură generală, având girul unor scriitori de frunte, ca Victor Papilian, D. D. Roşca, Olimpiu Boitoş, Mihai Beniuc şi Grigore Popa, aduce în fiecare număr un material literar ales şi bine închegat. In numărul de pe Februarie 1944, semnează: B. Frunte: Cu murgul prin baladă; Olimpiu Boitoş: Limba şi caracter naţional; Corneliu Axente: Cântece de rob; Stelian Manta-Jugureanu: Moartea sărmanului Lazăr; Petre Paşcu: Loc natal — Cântec de marinar; Petre Hossu: Colindătorii; G. Georgescu: Buna Vestire — Revederea din urmă — Semne negre; D. Loghin: Steaua medievală; T. Bodogae: Colecţia de artă prof. G. Petreanu.

La rubrici speciale colaborează: Petre Pascu, Mihai Nanu, Olimpiu Boitoş, Vasile Gionea, I. V. Spiridon, I. A. Terebeşti, N. Cadioschi, etc.

D. GRIGORE I. GRECU

a tipărit recent în editura „Bucovina" I. E. Torouţiu — Bucureşti, — o culegere de poezii intitulată: „Vise din Ţara Fagilor", în care poetul cântă sentimente alese, sugerate desigur de frumoasele plaiuri bucovinene, pe cari oricine le vede e ispitit, să însemne undeva în adâncul sufletului său, nostalgia interioară a melodiilor pe care le simte plutind în jur.

Reveriile d-lui Grecu colindă munţi şi văi, ziua şi noaptea; se leagănă cu doruri ascunse, prinzându-te prin icoanele trecutului.

Volumul acesta cuprinde trei cicluri: Icoane bucovinene, Florile copilăriei şi Maria.

Apoi, fiindcă în Bucovina a trăit cândva şi Mihai Eminescu, d. Grigore I. Grecul n'a uitat lucrul acesta, ci dimpotrivă, s'a lăsat cuprins de mreaja dulcei sale poezii.

„GAND ŞI SLOVA OLTENEASCA"

revistă bilunară de literatură şi cultură generală, care se tipăreşte la Craiova, se menţine pe aceeaşi linie tinerească de avânt şi curaj. In numărul din 15 Februarie semnează: Mircea Streinul: Băeţi de faţă (un sugestiv fragment de roman); N. Plopşor: Apă de ploaie; Arbore Vladimir: Traducerile; D. Diaconescu-Dăeşti: Fapt divers; Al. Bărcăcilă: Oraşe din Oltenia (Turnu-Severin); Ionel Rujeanu: Carnet teatral, etc.

Poezii publică Preda Savu, Nic. Mărg. Doineanu, S. Galopăreanu, Ilarie Popescu, Mih. D. Ghenescu şi V. Popa-Măceşeanu. Epigrame cu duh semnează Al. C. Calotescu-Neicu.

Subliniem notiţele din rubrica „Răboj" caustice — dar pline de adevăr — necesare şi de actualitate. Insă ţinem să atragem, în mod prietenesc, atenţia d-lui Preda Savu, primul redactor, asupra lipsei de unitate în ceeace priveşte atitudinea revistei, — atitudine pe care o socotim numai românească — privind diferitele ei aspecte din viaţa noastră spirituală.

Iată, bunăoară, d. Arbore Vladimir, cu articolul său: Traducerile, din care reese clar inactualitatea acestor maculaturi, traduse în serie prin diferite birouri de copiat acte, — se loveşte, oarecum neplăcut de recenzia d-lui Const. Neicu Colotescu despre cartea lui Johan Boier, căruia îi atribue cele mai variate atribute şi adjective.

O atitudine netă împotriva importului de literatură proastă străină, se vede şi din „Răboj", — şi o subliniem din tot sufletul, dar o consecvenţă mai atentă ar da acestei atitudini de apărare a creaţiilor autohtone un caracter mai pronunţat. Şi aceasta o şi dorim.

„TRANSILVANIA"

revistă lunară de cultură, vechiul organ al „Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român" (Astra), apare cu o nedesminţită statornicie, aducând în fiecare număr cele mai serioase contribuţii pentru lămurirea şi cunoaşterea adevăratei realităţi româneşti transilvane. Elementele constitutive, care definesc atât de clar fenomenul istoric, oriunde s'ar produce el, al unui neam, nu pot fi recoltate decât acolo, unde s'au produs. Aceste elemente, fie că se află în adâncul pământului, fie în succesiunea faptelor, — marchează adevărata întindere etnică a naţiunii şi nu pot fi adunate prin ticluiri sau înlocuite prin surogate.

Rolul pe care-l are publicaţia „Astrei", mai cu seamă în vremile de acum, când numai adâncul pământului poate vorbi pentru noi şi ne poate da dreptate, este deosebit de mare.

Referinţele arheologice, istoriografice, viaţa de fiecare zi a poporului, etc. sunt singurele precizări care nu ne pot înşela, ci, dimpotrivă, ne duc pe drumul drept.

In numărul acesta de pe luna Ianuarie, cu care revista „Transilvania" a trecut în anul 75 al existenţei sale, semnează: Prof. I. Lupaş: Preocupări istorice în activitatea literară a lui Horia Teculescu; Şt. Manciulea: Fuga lui Timoteiu Cipariu în Ţara Românească, la 1849; Ion Berciu: Noile săpături arheologice din Ardeal: P. N. Panaitescu: Satul bătrânesc; I. Negoiţescu: Despre mască şi mişcare; Traian Marcu: Căi de comunicaţie în arcul carpatic.

La rubrica „Cronici", contribuie: Gh. Pavelescu, G. Istrati, Eugeniu Todoran şi Teodor Onişor.

Revista se completează cu bogate însemnări, privind felurite aspecte din viaţa spirituală românească.

„TIMOCUL"

revistă de luptă naţional-culturală a Românilor din valea Timocului şi dreapta Dunării, aduce în recentul ei număr un cuprins bogat şi variat din care spicuim: Florea Florescu: Românii din Bulgaria după recensămintele oficiale; N. A. Constantinescu: Din istoria Timocenilor; Dr. Petre Petrinca: Banatul nostru istoric; V. V. Hanes: Din propaganda de emancipare a Românilor în sec. XIX-lea; St. Romansky: Macedoromânii; A. Andrei: Credinţe şi amintiri din copilărie la baza vieţii noastre. „Pagina tradiţiei şi folclorului timocean", are contribuţia d-lor: N. Cartojan, C. C., B. C., Tuică, Vancu Constantin, Radu Elefter, N. Caraiman, etc. Cronica o semnează: Emanoil Bucuţa, Ion Cutoreanu şi dr. B. Păşuică, iar rubrica „Insemnări", foarte bogată şi variată cuprinde diferite aspecte din manifestările culturale legate de viaţa românilor Timoceni.

Rezumatele în limba germană constituie un adaos în plus, care uşurează o mai largă cunoaştere a problemei românilor Timoceni şi o aprofundare a ei. Prestanţa studiilor şi articolelor documentate din plin, evidenţiază seriozitatea acestei reviste, aşezând-o în rândul celor mai de seamă publicaţii de atitudine naţională.

„IN AMINTIREA SOBORULUI DELA IAŞI DIN 1642"

de dl. prof. univ. dr. M. Şesan, reactualizează importanţa unui eveniment atât pentru istoria noastră naţională, cât şi pentru istoria ortodoxiei întregi. Autorul citează o serie întreagă de lucrări scrise la timpul său în care au fost trecute fapte de o importanţă evidentă.

Problema asupra căreia dl. prof. M. Şesan şi-a concentrat studiul, este determinată de două curente insidioase, care doreau destrămarea bisericii ortodoxe: uniat şi protestant. Pericolul acesta, devenind din ce în ce mai mare, a determinat fireasca reacţiune a reprezentanţilor ortodoxiei din acea vreme.

Fireşte că nici ortodoxia românească nu putea să rămână pasivă deaceea în Septemvrie 1642 se întruneşte la Iaşi un mare sobor, cu caracter şi scop panortodox. Mărturisirile de credinţă, exprimate cu acest prilej, merită să fie cunoscute de toată lumea creştină.

„BASME CIRIBIRE"

se intitulează ultima lucrare a d-lui T. Cantemir, apărută sub egida Institutului „Cernăuţi" No. 31. Lucrarea continuă să scoată la lumină folclor istroromân, redat în dialectul fracţiunii româneşti, aciuită sub poalele Muntelui Maggiare. Textele prezintă importanţă, nu numai din punct de vedere folcloric, ci şi lingvistic, întrucât cuprind o serie de forme gramaticale şi cuvinte necunoscute, care contribue la completarea cunoştinţelor dialectului istroromân de până acum.

„POŞTA"

e titlul unei poezii, publicată de d. Ion Larion Postolache, în ultimul număr al revistei „Cronicar". E atâta tristeţe molcomă în aceste versuri, atâta viaţă şi atâta moarte, cum numai „Acolo, unde Clipa şi Moartea-s mână 'n mână", se poate simţi. Şi, într'adevăr, e singurul mod de-a putea înţelege viaţa cu adevărat:

Ţipă în noi tristeţea ca roţile sub car
Ne spulberă într'una metalice furtuni

sau acest final tulburător, tocmai prin simplitatea cu care e redat:

Vei aştepta răspunsul. Desigur n'o să vină
Căci gândul ce te cheamă nu-l mai pot strânge foi
Dar vei pricepe atuncea, când vei găsi pe masă
Scrisoarea nedeschisă venită înapoi.

„CU MURGUL PRIN BALADA"

poezie plină de o liniştită muzicalitate lăuntrică şi solemnă ca o confesie, cu care se deschide numărul de pe Februarie 1944 al revistei „Luceafărul" din Sibiu, semnată de B. Frunte şi constituie cu adevărat o trecere neliniştită prin penumbrele tăcute ale neastâmpărului din vremi:

Chiar dacă versurile d-sale au ceva din atmosfera poeziei lui Pillat totuşi preferăm forma aceasta clasică tuturor piţigăielilor lirice, după care se avântă cei câţiva malagambişti deveniţi insinuanţi şi bârfăreţi, ca zarzavagii din obor.

„PLAIURI NASAUDENE"

de sub direcţia d-lui E. Boşca-Mălin, înscrie cu fiecare număr, o atitudine tot mai hotărîtă şi mai lămurită. Problema vieţuirii noastre, în totalitatea ei, îmbracă cele mai variate aspecte, fără a pierde linia adevăratei sale semnificaţii istorice şi fără să cadă în patimi, cum fac publicaţiile unora dintre vecinii noştri. E atâta viaţă românească şi atâta îndârjire în tot ce e creaţie autentică, încât fiecare îşi poate da seama că nici o fărâmă din complexul acesta etnic nu poate rămâne izolat în permanenţă.

„Plaiuri Năsăudene", continuă mai departe marea luptă de libertate naţională, aşa cum cere însăşi dreptatea.

In numărul de curând apărut (No. 11-12, din 1-20 Februarie 1944), semnează o serie de condee alese din spiritualitatea activă ardeleană, ca: Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, Ion Bălan, Valeriu Traian Frenţiu, At. Motogna, Aurel Mărgineanu, Ştefan Popescu, I. Agârbiceanu, Victor Jinga, Laurenţiu Oanea, I. Iuga-Ghindăsianu, Iuliu Haţieganu, El. Sighiarten, Romulus Fersigan, Corneliu Albu, T. Scorobet-Sibiu, George Ohăbeanu, Ion Seracin, V. Netea, I. Corfescu, George Dăianu, Aurelian Ionaşcu, Octavian G. Tăzlăuanu, Ion Berinde Emil Sabău, Petre Lenghel Izanu, G. Popa Lisseanu Ioan Bunea, Ion P. Olteanu, etc, etc.

Poezii de un profund realism istoric semnează: Ioan Al. Bran Lemeny, Emanoil Cobzalău, G. Şt. Cazacu, Vasile Al. George, Lucian Valer, Ariton Bogneanu-Nepos, Petru Pop, Valeriu Cosma, Tudor Eracle Lucian Valea, etc.

CRONICA LITERARA

V. Copilu-Cheatră: Viaţa lângă cer;

Nuvele, cu o copertă de Dinu Ilea. Edit. Detunata-Zlatna.

Pe dl. Copilu-Cheatră l-am cunoscut ca poet de o viforoasă şi dârză atitudine, care a atras de îndată luarea aminte a opiniei publice literare româneşti. Versul său e de-o expresivitate rară mărturiseşte un neastâmpăr variat ca şi viaţa plină de torturi sufleteşti a moţilor.

Apariţia volumului de nuvele „Viaţa lângă cer", desvăluie un prozator de mari nădejdi pentru literatura românească cu atât mai mult cu cât se situiază pe un plan înalt în zbuciumul stilului epic şi nu s'a lăsat copleşit de acele diformări frigide, cari acoperă puritatea vieţii şi îngustează procesul creaţiei autentice, până la nimicire.

In nuvelele d-lui V. Copilu-Cheatră, viaţa noduroasă a moţilor se conturează pe deplin, într'o formă sugestivă, în care se cuprind principalele ei caracteristici. Atmosfera socială, oricât ar fi ea de rudimentar redată, prezintă totuşi, pe lângă o valoare documentară, şi un motiv de expresie artistică.

Despre viaţa moţilor se cunosc puţine lucruri. Şi dacă totuşi se cunosc unele din elementele ei, acestea nu sunt decât reminiscenţe vagi. Un neam însă nu se poate defini numai din reflexe izolate, ci din ceeace are caracter de permanenţă în spaţiul geografic pe care îl ocupă.

„Viaţa lângă cer" poartă marca unui destin: destinul moţesc, care se vrea mereu împlinit. Dl. V. Copilu-Cheatră, trăit desigur în mediul acela discrepant, unde individualitatea nu se pierde definitiv în comunităţile de muncă pentru exploatarea lemnului, a redat, sugestiv, întregul proces de inadaptabilitate la ordinea stilului de viaţă faţă de care moţul are o părere a lui, călăuzit fiind de instinctul tragediei sale. Din aspecte de o importanţă minoră, dl. V. Copilu-Cheatră desprinde întreaga topografie spirituală, cu toată dureroasa ei realitate.

In cele zece nuvele, toate cuprinzând motive din viaţa moţească, dl. Copilu-Cheatră, a realizat o interpretare luminoasă a unor realităţi din cari nu lipseşte dinamismul acţiunii, atât de caracteristic oamenilor de munte. Dar aceste nuvele mai au ceva: un stil interior care apropie pe lector de operă, o cursivitate vie şi foarte antrenantă, cu largi respiraţii picturale.

Din contururi simple, nelipsite de o şarjă ascunsă, dl. V. Copilu-Cheatră redă, plastic, cele mai variate aspecte din înegurata mişcare a existenţei moţeşti, fără să cadă în ridicol sau patimă:

Cine ştie a cui păcate le va fi ispăşit sireacu se căună o muiere acră, ca un fruct pădureţ, mosolindu-şi un nas cât un caier de lână în şurţ. (Viaţa lângă cer, pg. 9).

Iată şi semnul şarjei:

— Iar aprinzi pipa, aprinde-te-ar sfaraon să te aprindă, că mi-ai scos sufletul de când te cunosc. La masă, pâc, pâc. Afară pâc, pâc. In pat pâc, pâc. Mă mir că nu citeşti şi evanghelia cu pipa în gură (Peţitorul, pg. 81).

Desigur că aceste câteva citate fragmentare nu pot reda nici pe departe întreaga savoare a prozei d-lui V. Copilu-Cheatră, pentrucă nuvelele d-sale resfrâng o lume inedită, constituind astfel o lectură plăcută şi antrenantă, aşa cum puţine cărţi o pot oferi cititorului de azi. „Viaţa lângă cer", cu prospeţimea verbală a stilului ei pietros, e o carte de bun augur, vădind un prozator de seamă.

George Drumur

Tipografia Societăţii Naţionale de Editură şi Arte Grafice „DACIA TRAIANA" Sucursala Cernăuţi, Str. Gen. Mircescu No. 8. Reg. Com. 123/942 Soc. C-ţi.
Tipărit la 26 Februarie 1944